

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΤΡΙΤΟ ΤΜΗΜΑ

**ΥΠΟΘΕΣΗ Γ. Τ.
ΚΑΤΑ ΕΛΛΑΔΟΣ**

(Αριθμός προσφυγής 37830 / 16)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

13 Δεκεμβρίου 2022

Η απόφαση θα καταστεί οριστική υπό τις προϋποθέσεις που ορίζονται στο άρθρο 44 § 2 της Συμβάσεως. Ενδέχεται να υποστεί αλλαγές ως προς την μορφή

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Στην υπόθεση Γ. Τ. κατά Ελλάδος

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (τρίτο τμήμα) συνεδρίασαν σε Τμήμα συγκείμενο εκ των :

Pere Pastor Vilanova	<i>Πρόεδρο</i>
Γεωργίου Α. Σεργίδη	
Yonko Grozev	
Jolien Schukking	
Darian Pavli	
Peeter Roosma	
Ιωάννη Κτιστάκι	<i>Δικαστές και</i>
Milan Blaško	<i>Γραμματέα Τμήματος</i>

Έχοντας υπ' όψιν :

την υπ' αρ. 37830 /16 προσφυγή κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας του κ. Γ.Τ. («ο προσφεύγων»), υπηκόου αυτού του Κράτους ενώπιον του Δικαστηρίου δυνάμει του άρθρου 34 της Συμβάσεως Προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»), την 20^η Δεκεμβρίου 2016

την απόφαση να τεθούν υπ' όψιν της Ελληνικής Κυβερνήσεως («η Κυβέρνηση»), οι αφορώσες τα άρθρα 3, 8 και 13 της Συμβάσεως αιτιάσεις και να κηρυχθεί απαράδεκτος η προσφυγή κατά τα λοιπά, την απόφαση περί μη αποκαλύψεως της ταυτότητος του προσφεύγοντος,

τις παρατηρήσεις των διαδίκων,

Αφού συνεσκέφθη εν συμβουλίω την 15^η Νοεμβρίου 2022,

Εκδίδει την κάτωθι απόφαση, υιοθετηθείσα κατά την ως άνω ημερομηνία :

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.- Η παρούσα υπόθεση αφορά αφ' ενός την απόρριψη

ΕΥΘΥΜΙΑ ΠΑΠΑΜΑΥΡΟΥ

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ (Α.Μ. 106)

ΑΙΟΛΟΥ 102 – 105 64 ΑΘΗΝΑ

T. 6972330099 – 210 3390274

e.papamavrou@hotmail.com

αιτημάτων αδείας εξόδου εκ του σωφρονιστικού καταστήματος τα οποία ο προσφεύγων είχε υποβάλει, αρχικώς προς τον σκοπόν όπως δυνηθεί να επισκεφθεί την τότε νοσηλευόμενη μητέρα του και, εν συνεχεία, προκειμένου να δυνηθεί να παραστεί στην εξόδιο ακολουθία της, αφ' ετέρου δε, και, τις συνθήκες κρατήσεως του ενδιαφερομένου.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

I. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΑΔΕΙΑΣ ΕΞΟΔΟΥ

2.- Ο προσφεύγων γεννήθηκε τον Νοέμβριο 1990 και είναι κάτοικος Γρεβενών. Εκπροσωπήθηκε από την κ. Ε.- Λ. Κούτρα, δικηγόρο.

3.- Η Κυβέρνηση εκπροσωπήθηκε από τον δικαστικό πληρεξούσιο Κ. Γεωργιάδη, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

4.- Δι' αποφάσεως (υπ' αρ. 99-107 / 2015) του Πρωτοδικείου Μυτιλήνης ο προσφεύγων καταδικάσθηκε σε δεκαετή φυλάκιση για αποπλάνηση ανηλίκου. Αρχικώς κρατήθηκε στις φυλακές Τριπόλεως από 3^{ης} Σεπτεμβρίου 2014 έως 24^η Σεπτεμβρίου 2015. Για λόγους διαδικαστικούς, εν συνεχεία μετήχθη στις φυλακές Κορυδαλλού, όπου παρέμεινε κρατούμενος από 11^{ης} έως 24^η Ιουνίου 2015. Ακολούθως κρατήθηκε στις φυλακές Γρεβενών 28^{ης} Σεπτεμβρίου 2015 έως 12^η Σεπτεμβρίου 2017.

5.- Την 27^η Ιουνίου 2016 ο προσφεύγων, ηλικίας τότε 25 ετών, υπέβαλε στον διευθυντή του σωφρονιστικού καταστήματος Γρεβενών, βάσει των διατάξεων του άρθρου 57 του Ν. 2776/1999, αίτημα εκτάκτου αδείας προκειμένου να δυνηθεί να επισκεφθεί την τότε νοσηλευόμενη στο Γενικό Νοσοκομείο Σάμου μητέρα του. Συνεπλήρωσε τυποποιημένο έντυπο αναφέροντας συνοπτικώς τον λόγο του αιτήματός του. Το αίτημα

διεβιβάσθη στον Εισαγγελέα Πρωτοδικών Γρεβενών, ο οποίος το απέρριψε διά του υπ' αρ. 9 από 27^{ης} Ιουνίου 2016 διατάγματος με το σκεπτικό ότι θα ηδύνατο ευλόγως να εκτιμηθεί πως η συνολική διάρκεια της υπό συνοδεία μεταγωγής του προσφεύγοντος εκ των φυλακών Γρεβενών στο νοσοκομείο της Σάμου θα υπερέβαινε την προβλεπόμενη υπό του εν λόγω νόμου μέγιστη διάρκεια εκτάκτου αδείας των εικοσιτεσσάρων ωρών, προσθέτοντας ότι ο προσφεύγων ουδέν συγκεκριμένο στοιχείο είχε επικαλεσθεί ικανό να αποδείξει ότι ήτο εις θέση να μεταβεί στο νοσοκομείο της Σάμου και ακολούθως να επανακάμψει στις φυλακές Γρεβενών εντός χρονικού διαστήματος εικοσιτεσσάρων ωρών.

6.- Την 27^η Ιουνίου 2016 ο προσφεύγων άρχισε απεργία πείνας, στην οποία έθεσε τέλος την 1^η Ιουλίου 2016.

7.- Την 30^η Ιουνίου 2016 απεβίωσε η μητέρα του προσφεύγοντος. Ο προσφεύγων, επικαλούμενος τις προαναφερθείσες διατάξεις υπέβαλε αυθημερόν στον διευθυντή του σωφρονιστικού καταστήματος Γρεβενών αίτημα εκτάκτου αδείας προκειμένου να παραστεί στην εξόδιο ακολουθία της μητέρας του, η οποία επρόκειτο να τελεσθεί την 5^η Ιουλίου 2016 και ώρα 17:00 εις Λαγκάδα της νήσου Χίου. Έκανε χρήση παρομοίου εντύπου (παράγραφος 5 ανωτέρω). Διαβιβάσθέν στον Εισαγγελέα Πρωτοδικών Γρεβενών το αίτημα αυτό απερρίφθη διά του υπ' αρ. 10 από 4^{ης} Ιουλίου 2016 διατάγματος. Ο εισαγγελεύς έκρινε ότι συνέτρεχε λόγος να τεθεί υπό συνοδείαν ο προσφεύγων και ότι, υπ' αυτές τις συνθήκες, ήτο βέβαιος πως η συνολική διάρκεια της από τις φυλακές Γρεβενών και Λαγκάδας Χίου μετ' επιστροφής μεταγωγής του θα υπερέβαινε την προβλεπόμενη υπό του νόμου μέγιστη διάρκεια των εικοσιτεσσάρων ωρών κατά τρόπο μη πληρούντα τις προϋποθέσεις του άρθρου 57 του Ν. 2677/1999.

8.- Την 1^η Ιουλίου 2016 ο προσφεύγων υπέβαλε αίτηση θεσπίσεως προσωρινών μέτρων δυνάμει του άρθρου 39 του Κανονισμού.

Ήγειρε αιτιάσεις αφορώσες τις συνθήκες κρατήσεώς του στις φυλακές Γρεβενών και το υποβληθέν αίτημα εκτάκτου αδείας ώστε να παραστεί στην εξόδιο ακολουθία της μητέρας του. Η Γραμματεία του Δικαστηρίου ενημέρωσε αυθημερόν τον προσφεύγοντα ότι η αίτησή του δεν ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 39 του Κανονισμού.

II. ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΡΑΤΗΣΕΩΣ

A. Το σωφρονιστικό κατάστημα Κορυδαλλού

9.- Από 11^{ης} Ιουνίου 2015 έως 24^{ης} Ιουνίου 2015 ο προσφεύγων εκρατείτο στον θάλαμο Β1Θ της Ε' Πτέρυγος των φυλακών Κορυδαλλού. Ο θάλαμος είχε επιφάνεια 40,8 μ².

1. Η εκδοχή του προσφεύγοντος

10.- Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι λόγω υπερπληθυσμού των φυλακών, ο θάλαμος είχε 14 κλίνες για 20 κρατούμενους, ούτως ώστε έκαστος κρατούμενος δεν διέθετε ειμή μόνον 2 μ² προσωπικού χώρου. Βεβαιώνει ότι έχει κοιμηθεί ακόμη και σε αυτό τούτο το δάπεδο. Προσθέτει ότι τα γεύματα ήσαν κακίστης ποιότητας και η παροχή θερμού ύδατος στους πέντε διαθεσίμους στην Ε' Πτέρυγα καταιονιστήρες σαφώς δεν επαρκούσε ώστε να καλύπτει τις ανάγκες του συνόλου των κρατουμένων στην Πτέρυγα. Παραπονείται, επίσης, ότι εκρατείτο υπό συνθήκες ανθυγιεινές, εξηγώντας ότι υπήρχαν κατσαρίδες και απορρίμματα στο δάπεδο του θαλάμου και ότι η καθαριότητα του θαλάμου, της οποίας έπρεπε να επιληφθούν οι κρατούμενοι, ήτο λίαν ανεπαρκής.

11.- Ο προσφεύγων βεβαιώνει, εξ άλλου, ότι ο χρόνος τηλεφωνικής επικοινωνίας με την οικογένειά του περιοριζέτο σε περίπου πέντε λεπτά κατά την διάρκεια της παραμονής του, ότι οι φυλακές δεν διέθεταν εντευκτήριο ή γήπεδο αθλοπαιδιών και ότι ουδέποτε

ενημερώθηκε σχετικώς με την διοργάνωση ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων.

2. Η εκδοχή της Κυβερνήσεως

12.- Η Κυβέρνηση αναφέρει ότι οι ανδρικές φυλακές είχαν χωρητικότητα 1.270 κρατουμένων. Επισημαίνει ότι ο αριθμός των κρατουμένων κατά την περίοδο κρατήσεως του προσφεύγοντος εκυμαίνετο μεταξύ 1.846 και 1.873, χωρίς ωστόσο να είναι εις θέση να διευκρινίσει τον ακριβή αριθμό κρατουμένων ανά θάλαμο κατά την διάρκεια της εν λόγω περιόδου. Κατ' αυτήν, οι κοινοί καταιονιστήρες ετροφοδοτούντο από όγκο θερμού ύδατος έως και 2.000 λίτρων, το δε κελί του προσφεύγοντος είχε πρόσβαση σε δύο τουαλέτες των 2 μ² εκάστη. Διαχωρισμένες μέσω θυρών, αυτές διέθεταν καταιονιστήρες, δύο παράθυρα και τρεις νιπτήρες. Η διατροφή διετίθετο σε επαρκή ποσότητα και ικανοποιητική ποιότητα και οι κρατούμενοι είχαν στην διάθεσή τους κοινά μαγειρεία προς παρασκευή συμπληρωματικών γευμάτων. Οι εργασίες καθαριότητας διενεργούντο υπό των κρατουμένων στα πλαίσια εργασίας των κρατουμένων έναντι της δυνατότητας επιτεύξεως μειωμένης ποινής, οι δε απολυμάνσεις διενεργούντο από εξωτερικούς φορείς καθώς και από τους κρατουμένους.

13.- Η κυβέρνηση αναφέρει ότι οι φυλακές Κορυδαλλού διέθεταν ιατρική υπηρεσία περιλαμβάνουσα έξι νοσηλευτές και τρεις μονίμους ψυχολόγους και παρείχε ιατρικές συμβουλές από εξωτερικούς ιατρούς. Εξηγεί ότι εξωτερικός ψυχίατρος εξέταζε τους ασθενείς και ότι προεβλέποντο θεραπευτικά προγράμματα για τους τοξικομανείς. Όλοι οι κρατούμενοι είχαν στην διάθεσή τους συσκευές τηλεοράσεως και πρόσβαση στην βιβλιοθήκη, η δε Ε' Πτέρυγα διέθετε αύλειο χώρο 0,2 εκταρίων επιτρέποντα στους κρατουμένους να παίζουν ποδόσφαιρο και καλαθοσφαίριση.

B. Το σωφρονιστικό κατάστημα Γρεβενών

14.- Από την 28^η Σεπτεμβρίου 2015 έως την 11^η Νοεμβρίου 2015 ο προσφεύγων εκρατείτο στο κελί αρ. 6 της Α1 Πτέρυγος του σωφρονιστικού καταστήματος Γρεβενών. Από την 12^η Νοεμβρίου 2015 έως την 12^η Σεπτεμβρίου 2017 εκρατείτο στο κελί αρ. 17 της Δ2 Πτέρυγος. Τα κελιά, τα οποία διαθέτουν τουαλέτα 2 μ², έχουν συνολική επιφάνεια 15 m².

1. Η εκδοχή του προσφεύγοντος

15.- Ο προσφεύγων διατείνεται ότι το σωφρονιστικό κατάστημα Γρεβενών έχει σχεδιασθεί να φιλοξενεί όχι 598 (επίσημη χωρητικότητα κατά την έναρξη λειτουργίας του), αλλά 400. Προσθέτει ότι εν συνεχεία ελειτουργήσε πολύ πέραν αυτής της επισήμου χωρητικότητας. Κατ' αυτόν, ο πληθυσμός των φυλακών ανήρχετο σε 732 κρατούμενους το 2013. Εξηγεί πως, παρ' ότι τα νομοθετικά μέτρα επέφεραν προσωρινή αποσυμφόρηση των φυλακών διατηρώντας τον αριθμό των κρατουμένων ανά κελί μεταξύ τριών και τεσσάρων, τα αποτελέσματα αυτά δεν υπήρξαν ειμή μόνον βραχύβια, οι δε φυλακές ταχέως επανήλθαν σε κατάσταση υπερπληθυσμού.

16.- Δηλώνει ότι, κατά την διάρκεια της κρατήσεώς του στην Πτέρυγα Α1, μοιραζόταν το κελί με τρία ακόμη άτομα και ότι κοιμόταν σε στρώμα τοποθετημένο σε αυτό τούτο το δάπεδο. Βεβαιώνει ότι αφ' ότου μετήχθη στην Πτέρυγα Δ2, εκρατείτο αρχικώς με δύο και κατόπιν, με τρία ακόμη άτομα. Επισημαίνει ότι το εμβαδόν του κελίου ανήρχετο σε 15 m², αλλά η τουαλέτα και οι τοίχοι της κατελάμβαναν επιφάνεια πλέον των 2 m² και ότι ο πραγματικός διαθέσιμος χώρος ήτο 12 m². Συμπεραίνει ότι ο προσωπικός χώρος εμειώθη σε 3 m² ανά κρατούμενο δεδομένου ότι το κελί φιλοξενούσε τέσσερα άτομα. Εκτιμά, επίσης, ότι η καταλαμβανομένη από τα έπιπλα (τρεις κλίνες, ένα τραπέζι, τρία καθίσματα, ένας κάδος απορριμμάτων) επιφάνεια πρέπει να αφαιρεθεί από την συνολική επιφάνεια του κελίου. Κατ' αυτόν τον τρόπο, ο

ΕΥΘΥΜΙΑ ΠΑΠΑΜΑΥΡΟΥ

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ (Α.Μ. 106)

ΑΙΟΛΟΥ 102 – 105 64 ΑΘΗΝΑ

T. 6972330099 – 210 3390274

e.papamavrou@hotmail.com

προσωπικός χώρος θα περιοριζόταν σε 2,40 m² αφού στο κελί φιλοξενούνταν τρία άτομα.

17.- Ο προσφεύγων ισχυρίζεται, ωσαύτως, ότι η θέρμανση ήτο λίαν ανεπαρκής, ιδίως κατά τον χειμώνα. Εξηγεί ότι το σύστημα θερμάνσεως ετίθετο σε λειτουργία μία ώρα το πρωί και μία ώρα το βράδυ και η διαθεσιμότητα θερμού ύδατος περιοριζόταν σε 15 λεπτά την ημέρα και 30 λεπτά το βράδυ.

18.- Ισχυρίζεται ότι οι συνθήκες κρατήσεως ήσαν ιδιαιτέρως ανθυγιεινές και η απεντόμωση ανεπαρκής. Βεβαιώνει, επίσης, ότι οι κρατούμενοι ήσαν υποχρεωμένοι να προμηθεύονται εξ ιδίων τα προϊόντα καθαρισμού. Ισχυρίζεται, εν τέλει, ότι η διατροφή ήτο ανεπαρκής και κακής διατροφικής ποιότητας.

19.- Ο προσφεύγων περαιτέρω δηλώνει ότι το σωφρονιστικό κατάστημα ευρίσκετο μακράν του τόπου κατοικίας του και ότι παρά την ευελιξία του προγράμματος επισκέψεων, υπέφερε από την έλλειψη επαφής με την οικογένειά του. Θεωρεί ότι καίτοι οι εικονικές επισκέψεις είχαν θετική επίδραση, το γεγονός ότι διενεργούντο στο γραφείο του ψυχολόγου παρουσία σωφρονιστικού υπαλλήλου, δεν παρείχε επαρκή ιδιωτικότητα. Εξηγεί, επίσης, ότι τα άτομα προβεβηκυίας ηλικίας, όπως η μητέρα του, και τα οποία διαβιούν σε μικρές κοινότητες, δεν ήσαν εις θέση να επωφεληθούν αυτών των δυνατοτήτων.

20.- Ο προσφεύγων επί πλέον εκτιμά ότι σπάνιζαν η φαρμακευτική αγωγή και οι προληπτικοί έλεγχοι μεταδοτικών νόσων. Κατ' αυτόν, το σωφρονιστικό κατάστημα κατέφευγε στις υπηρεσίες εξωτερικών ιατρών, οι επισκέψεις των οποίων, δις εβδομαδιαίες, ήσαν ανεπαρκείς λόγω του αριθμού των κρατουμένων.

21.- Ο προσφεύγων θεωρεί, επίσης, ότι οι προτεινόμενες από την διεύθυνση των φυλακών θέσεις εργασίας στο «σχολείο δεύτερης ευκαιρίας» και στην υπηρεσία προγραμμάτων αποτοξινώσεως ήσαν αριθμητικώς ολίγιστες και ότι η συχνότητα των σχετικών

δραστηριοτήτων δεν ήτο επαρκής ώστε να καλύπτει τις ανάγκες των κρατουμένων.

22.- Ο προσφεύγων προσθέτει ότι, καίτοι το σωφρονιστικό κατάστημα Γρεβενών άρχισε να δέχεται δράστες εγκλημάτων κατά της γενετησίου ελευθερίας από τα τέλη του 2015, δεν είχε σχεδιασθεί επί τούτω και δεν είχε διοργανώσει εξατομικευμένη εκτίμηση της επικινδυνότητας προ της τοποθετήσεώς τους στα κελία. Δηλώνει ότι τοποθετήθηκε μεταξύ κρατουμένων καταδικασθέντων για σοβαρά και βίαια εγκλήματα. Ως δράστης εγκλήματος κατά της γενετησίου ελευθερίας, θα διέτρεχε, επομένως, αυξημένο κίνδυνο επιθετικότητας και διακινδυνεύσεως της ζωής και της σωματικής του ακεραιότητας. Ισχυρίζεται, συν τοις άλλοις, ότι του αφαιρέθηκε το σύνολο των προσωπικών του αντικειμένων κατά τις πρώτες ημέρες της κρατήσεώς του. Διατείνεται ότι συγκρατούμενοί του στο κελί αρ. 17 της Δ2 Πτέρυγος ήσαν ένας δράστης εγκλήματος κατά της γενετησίου ελευθερίας και ένα άτομο καταδικασθέν για δύο ανθρωποκτονίες και ότι δεν τοποθετήθηκε σε πτέρυγα ειδικώς σχεδιασθείσα για δράστες εγκλημάτων κατά της γενετησίου ελευθερίας.

2. Η εκδοχή της Κυβερνήσεως

23.- Η Κυβέρνηση αναφέρει ότι το σωφρονιστικό κατάστημα Γρεβενών κατασκευάσθηκε το 2007 και άρχισε να δέχεται κρατουμένους τον Ιούνιο του 2008. Διευκρινίζει ότι κείται σε απόσταση 20 χλμ από την πόλη των Γρεβενών και ότι είναι προσβάσιμη με λεωφορείο ή αυτοκίνητο. Παρ' ότι δηλώνει πως η επίσημη χωρητικότητά του ανέρχεται σε 597 κρατουμένους, παραδέχεται, εν τούτοις, ότι το ίδρυμα έχει κατά το παρελθόν βιώσει προσωρινές αυξήσεις πληθυσμού. Κατ' αυτήν, ο αριθμός των κρατουμένων εμφανίζει σταθερή μείωση απ' αρχής του μηνός Οκτωβρίου 2013 και απ' αρχής του μηνός Ιουνίου 2015, εν συνεχεία της ενάρξεως ισχύος, κατά την 27^η Απριλίου 2015, του Ν.

4322/2015, ο οποίος στόχευε στην αποσυμφόρηση των φυλακών (βλ. παράγραφο 22, ανωτέρω), ο αριθμός των κρατουμένων μειώθη σε 517. Αναφέρει ότι την 7^η Ιανουαρίου 2020 το ίδρυμα φιλοξενούσε 519 κρατουμένους.

24.- Η Κυβέρνηση βεβαιώνει ότι όλα τα συνήθη κελιά του σωφρονιστικού ιδρύματος έχουν επιφάνεια 15 m² και διαθέτουν τουαλέτα επιφανείας 2 m². Δηλώνει ότι ο προσφεύγων κρατείτο στο κελί με δύο ακόμη συγκρατουμένους και ότι ο προσωπικός του χώρος ήτο 6,5 m². Διευκρινίζει ότι το κελί περιελάμβανε ένα τραπέζι, τρία καθίσματα, τρεις κλίνες, έναν κάδο απορριμμάτων και δύο συσκευές τηλεοράσεως, η δε τουαλέτα διέθετε ένα νιπτήρα και έναν καταιονιστήρα. Προσθέτει ότι τα κελιά διαθέτουν παράθυρα και τα πλείονα εξ αυτών ανεκαινίσθησαν το 2014.

25.- Η Κυβέρνηση αναφέρει ότι το σωφρονιστικό κατάστημα διέθετε κεντρική θέρμανση πετρελαίου, με τετράωρη λειτουργία κατά την διάρκεια τις ημέρας και τετράωρη κατά τις βραδυνές ώρες. Αναφέρει ότι όταν ο καιρός είναι ψυχρός, η θέρμανση λειτουργεί καθ' όλη την διάρκεια της ημέρας και διατίθενται επιπλέον ηλεκτρικές συσκευές θερμάνσεως. Προσθέτει ότι καθ' όλες τις ημέρες υπήρχε διαθεσιμότητα θερμού ύδατος επί μία ώρα κατά την διάρκεια της ημέρας και επί μία ώρα κατά τις βραδυνές ώρες.

26.- Οι εργασίες καθαριότητας διενεργούντο υπό των κρατουμένων. Τρεις υγειονομικοί έλεγχοι διενεργούντο μηνιαίως από την υγειονομική υπηρεσία της Περιφέρειας. Τα κλινοσκεπάσματα και ο ιματισμός πλένονται στα πλυντήρια της Πτέρυγος. Συμφώνως προς τα υπό της Κυβερνήσεως προσκομισθέντα πιστοποιητικά, διενεργήθησαν οκτώ απολυμάνσεις κατά την περίοδο κρατήσεως του προσφεύγοντος. Τρία γεύματα προσεφέροντο ημερησίως. Η Κυβέρνηση υπέβαλε στο Δικαστήριο διάφορα προταθέντα κατά την διάρκεια των ετών 2015 έως 2017 εδεσματολόγια τα οποία είχαν καθορισθεί από το συμβούλιο των

φυλακών και ελεγχθεί από τον ιατρό του ιδρύματος. Εκάστη πτέρυγα διαθέτει φούρνους μικροκυμάτων και ηλεκτρικές εστίες. Οι φυλακές διέθεταν υπεραγορά, μαγειρείο, αρτοποιείο και κυλικείο.

27.- Εκάστη πτέρυγα διαθέτει αύλειο χώρο 480 μ² και εντευκτήριο. Τα κελιά παρέμεναν ανοικτά επί 11 έως 12 ώρες καθημερινώς και οι εργαζόμενοι κρατούμενοι είχαν δικαίωμα παρεκκλίσεως του ωραρίου εγκλεισμού. Κατά τον εσωτερικό κανονισμό, εννέα ώρες την ημέρα ήσαν αφιερωμένες στον αθλητισμό, στην εργασία, στην κατάρτιση, στις δραστηριότητες και στον ελεύθερο χρόνο. Εξ αιτίας της αποστάσεως των φυλακών από την πόλη των Γρεβενών, το επισκεπτήριο κρατουμένων ήτο συχνότερο και μεγαλύτερας διάρκειας εν σχέσει προς άλλα σωφρονιστικά ιδρύματα. Σύζυγοι, τέκνα, γονείς και συνήγοροι των κρατουμένων είχαν την δυνατότητα να τους επισκέπτονται όσο συχνά επιθυμούσαν και να συνεντευξιάζονται με αυτούς σε ειδικούς χώρους χωρίς διαχωριστικό παρέμβυσμα ή εγκατάσταση ενδοεπικοινωνίας. Οι εικονικές επισκέψεις είχαν, εξ άλλου, καθιερωθεί απ' αρχής του μηνός Μαρτίου 2016. Εκάστη πτέρυγα διαθέτει επτά τηλέφωνα με χρήση και χρέωση προπληρωμένης κάρτας για εξήντα κρατουμένους.

28.- Η ιατρική παρακολούθηση και περίθαλψη των κρατουμένων διασφαλίζονται από την ιατρική υπηρεσία του σωφρονιστικού καταστήματος και έναν εξωτερικό ιατρό. Ιατρικές εξετάσεις διενεργούνται από ιδιωτικά ιατρεία, οι δε ιατρικές δαπάνες βαρύνουν το Δημόσιο. Τρεις νοσηλευτές και δύο μόνιμοι βοηθοί διασφαλίζουν την επί 24ώρου βάσεως λειτουργία της ιατρικής υπηρεσίας. Ένας γενικός ιατρός, ένας ψυχίατρος και ένας οδοντίατρος πραγματοποιούν επισκέψεις δύο ημέρες εβδομαδιαίως. Όλα τα αναγκαία μέτρα προστασίας λαμβάνονται σχετικώς με τα λοιμώδη νοσήματα. Δύο μόνιμοι ψυχολόγοι, εξ άλλου, αναλαμβάνουν την ψυχολογική υποστήριξη των κρατουμένων, συμπεριλαμβανομένης αυτής του προσφεύγοντος. Η Κυβέρνηση

προσεκόμισε τον σχετικό ιατρικό φάκελο του προσφεύγοντος.

29.- Το σωφρονιστικό κατάστημα Γρεβενών διέθετε αίθουσα προορισμένη για πολιτιστικές εκδηλώσεις με την διοργάνωση εκεί ανά τακτά χρονικά διαστήματα αναρίθμητων δραστηριοτήτων, τόσο για ψυχαγωγικούς σκοπούς (θέατρο, μουσική ομάδα, διαγωνισμοί ζωγραφικής, εκδηλώσεις διοργανωθείσες από την εκκλησία και το σχολείο των φυλακών, επισκέψεις μαθητών Λυκείου, ζωγραφική, φωτογραφία κλπ.), όσο και εκπαιδευτικούς (θερινό σχολείο, επιχειρηματική κατάρτιση, οι νέες τεχνολογίες και η ψυχολογία, προετοιμασία βιογραφικού σημειώματος και απολύσεως, πρόγραμμα συμβουλευτικής για τοξικομανείς κλπ.).

30.- Το σωφρονιστικό κατάστημα Γρεβενών διέθετε, επίσης, «σχολείο δεύτερης ευκαιρίας », όπου οι κρατούμενοι παρακολουθούσαν μαθήματα πληροφορικής καθώς και προετοιμασία απολυτηρίων εξετάσεων γυμνασίου. Είχαν, επίσης, την δυνατότητα συμμετοχής στις εξετάσεις απολυτηρίου λυκείου καθώς και στις πανελλαδικές εξετάσεις για την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το σωφρονιστικό κατάστημα διέθετε, εξ άλλου, βιβλιοθήκη και αναγνωστήριο με υπολογιστές. Εκάστη πτέρυγα διέθετε αίθουσα αναψυχής και αίθουσες αθλοπαιδιών.

31.- Οι προσφεύγοντες είχαν την δυνατότητα να αιτηθούν άδεια να εργασθούν και η εργασία τους να ληφθεί υπ' όψιν για μείωση της ποινής. Συμφώνως προς το αποθετήριο δεδομένων της υπηρεσίας, ο προσφεύγων εργάσθηκε συνολικώς περί τους δέκα μήνες ως βοηθός υδραυλικός και ως καθαριστής.

32.- Η Κυβέρνηση προσθέτει ότι οι κρατούμενοι χωρίζονται αναλόγως της βαρύτητας του αδικήματος για το οποίο φυλακίστηκαν και ότι οι καταδικασθέντες για σεξουαλικές παραβάσεις τοποθετούνται σε δύο ειδικές πτέρυγες.

ΣΧΕΤΙΚΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

33.- Εις ό,τι αφορά το εθνικό δίκαιο και πρακτική σχετικώς με τις συνθήκες κρατήσεως, το Δικαστήριο παραπέμπει στην απόφασή του *Χατζηβασιλειάδης κατά Ελλάδος* (αρ. 51618/12, §§ 17 - 21, 26^η Νοεμβρίου 2013) και στην απόφασή του *Κανάκης κατά Ελλάδος* (αρ. 2) (αρ. 40146/11, §§ 62 - 63, 12^η Δεκεμβρίου 2013).

34.- Ο Ν. 4322/2015 υπό τον τίτλο « Τροποποιήσεις ποινικών διατάξεων, κατάργηση καταστημάτων κράτησης τύπου Γ και άλλες διατάξεις », τεθείς εν ισχύϊ την 27^η Απριλίου 2015, σκοπεί, μεταξύ άλλων, στην αποσυμφόρηση των φυλακών. Καθορίζει τις προϋποθέσεις αποφυλακίσεως των κρατουμένων οι οποίοι εκτίνουν ποινές φυλακίσεως ή απομονώσεως.

35.- Εις ό,τι αφορά την άδεια εξόδου, οι σχετικές διατάξεις του Σωφρονιστικού Κώδικος (Ν. 2776/1999), όπως αυτός ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο, είχαν ως εξής :

Άρθρο 55

« 1. Οι τακτικές άδειες χορηγούνται εφόσον : (1) Ο κατάδικος έχει εκτίσει το ένα πέμπτο της ποινής του (...) και η κράτηση έχει διαρκέσει τουλάχιστον τρεις μήνες (...) »

Άρθρο 57

«Έκτακτες άδειες – 1. Κάθε κρατούμενος δικαιούται να λάβει έκτακτη άδεια εξόδου κατ' ανώτατο όριο 24 ωρών, έστω και αν δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις για τη χορήγηση τακτικής άδειας.

2. Η έκτακτη άδεια χορηγείται με απόφαση του αρμόδιου δικαστικού λειτουργού προς εκπλήρωση οικογενειακών, επαγγελματικών ή άλλων έκτακτων και απρόβλεπτων εξαιρετικού χαρακτήρα αναγκών του κρατουμένου. Την έκτακτη άδεια μπορεί να χορηγήσει προσωπικά και ο διευθυντής του καταστήματος, ο οποίος ενημερώνει αμέσως τον αρμόδιο δικαστικό λειτουργό, μόνο : α) για κηδεία συζύγου ή συγγενούς μέχρι

ΕΥΘΥΜΙΑ ΠΑΠΑΜΑΥΡΟΥ

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ (Α.Μ. 106)

ΑΙΟΛΟΥ 102 – 105 64 ΑΘΗΝΑ

T. 6972330099 – 210 3390274

e.papamavrou@hotmail.com

και δευτέρου βαθμού και β) για μία επίσκεψη σε σύζυγο ή συγγενή μέχρι και δευτέρου βαθμού σε κατεπείγουσες κρίσιμες καταστάσεις της υγείας τους (...)

4. Με την ίδια απόφαση καθορίζεται αν συντρέχει λόγος ασφαλούς συνοδείας κατά τη διάρκεια της άδειας. »

ΕΠΙ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΙΚΑΖΟΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 3 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

36.- Επικαλούμενος το Άρθρο 3 της Συμβάσεως, ο προσφεύγων αιτιάται διά τις συνθήκες υπό τις οποίες κρατείτο στις φυλακές Γρεβενών και Κορυδαλλού. Η εν λόγω διάταξη έχει ως εξής :

« Ουδείς επιτρέπεται να υποβληθή εις βασάνους ούτε εις ποινάς ή μεταχείρισιν απανθρώπους ή εξευτελιστικές. »

A. Επί της προκαταρκτικής ενστάσεως της Κυβερνήσεως της αφορώσης την κράτηση στο σωφρονιστικό κατάστημα Κορυδαλλού

37.- Η Κυβέρνηση αναπτύσσει τον ισχυρισμό περί μη συμμορφώσεως του προσφεύγοντος προς την προθεσμία των έξι μηνών ως προς το σκέλος της αιτιάσεως το αφορών τις συνθήκες κρατήσεως στο σωφρονιστικό κατάστημα Κορυδαλλού από την 11^η έως την 24^η Ιουνίου 2015. Διατείνεται ότι ο προσφεύγων υπέβαλε καταγγελία σχεδόν ένα και ήμισυ έτος από το τέλος αυτής της κρατήσεως, ήτοι εκτός της εξαμήνου περιόδου, ενώ θα ηδύνατο να προσφύγει ενώπιον του δικαστηρίου πολύ ενωρίτερα.

38.- Ο προσφεύγων υποστηρίζει στις παρατηρήσεις του ότι οι συνθήκες κρατήσεώς του στις φυλακές Κορυδαλλού, Τριπόλεως και Γρεβενών είναι απάνθρωπες και εξευτελιστικές και ότι η κατάσταση την οποία καταγγέλλει χαρακτηρίζεται ως διαρκής κατάσταση. Προσθέτει ότι η προσφυγή του δεν δύναται να θεωρηθεί υποβληθείσα την 20^η

Δεκεμβρίου 2016, ημερομηνία κατά την οποία διεβιβάσθη στο Δικαστήριο, αλλά την 1^η Ιουλίου 2016, ημερομηνία κατά την οποία απέστειλε το αίτημά του βάσει του άρθρου 39 του Κανονισμού του Δικαστηρίου.

39.- Το Δικαστήριο υπομινύσκει ότι βάσει του άρθρου 35 § 1 της Συμβάσεως, όπως αυτό ετέλει εν ισχύϊ κατά τον χρόνο των γεγονότων, δεν δύναται να επιληφθεί υποθέσεώς τινος ειμή μόνον «εντός προθεσμίας έξι μηνών από της ημερομηνίας οριστικής εσωτερικής αποφάσεως ». Υπομινύσκει, ωσαύτως, ότι, εφ' όσον η εικαζομένη παραβίαση χαρακτηρίζεται ως «διαρκής κατάσταση», η προθεσμία των έξι μηνών δεν εκκινεί ειμή μόνον αφ' ότου περατούται αυτή η κατάσταση (βλέπε, μεταξύ πλειόνων άλλων, *Seleznev κατά Ρωσίας*, προσφυγή υπ' αριθ. 15591/03, §34, 26^η Ιουνίου 2008).

40.- Εν προκειμένω, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι το σκέλος αυτό της αιτιάσεως του προσφεύγοντος ερειδόμενον επί του άρθρου 3 αφορά τις συνθήκες υπό τις οποίες εκρατείτο στα σωφρονιστικά καταστήματα Κορυδαλλού και Γρεβενών. Η κράτηση του προσφεύγοντος στις φυλακές Κορυδαλλού έλαβε τέλος την 24^η Ιουνίου 2015 ενώ η προσφυγή κατετέθη ενώπιον του Δικαστηρίου την 20^η Δεκεμβρίου 2016, ήτοι μετεγενεστέρως της εκπνοής της προβλεπομένης στο άρθρο 35 § 1 της Συμβάσεως εξαμήνου προθεσμίας. Εν συνεχεία της κρατήσεώς του στις φυλακές Κορυδαλλού, ο προσφεύγων κρατήθηκε εκ νέου στις φυλακές Τριπόλεως έως την 24^η Σεπτεμβρίου 2015. Όθεν, η προσφυγή ουδόλως αφορά αυτό το χρονικό διάστημα κρατήσεως.

41.- Το Δικαστήριο εν ουδεμία περιπτώσει δύναται να θεωρήσει ότι η κράτηση του προσφεύγοντος στις φυλακές Κορυδαλλού και η μετέπειτα κράτησή του στις φυλακές Γρεβενών, μεταξύ των οποίων παρενεβλήθη η κράτησή του στις φυλακές Τριπόλεως, για την οποία ουδεμία αιτίαση διατυπώνει στην προσφυγή του, συνιστούν «διαρκή κατάσταση» δικαιολογούσα την εξέταση της συνολικής περιόδου

κρατήσεως του προσφεύγοντος στην φυλακή (βλ., *mutatis mutandis*, Κανάκης, προμνημονευθείσα, § 90-92).

42.- Το Δικαστήριο σημειώνει, επίσης, εξ αρχής ότι στην υποβληθείσα βάσει του άρθρου 39 του Κανονισμού του Δικαστηρίου αίτησή του, ο προσφεύγων παραπονέθηκε μόνον διά τις συνθήκες κρατήσεώς του στις φυλακές Γρεβενών. Δεν δύναται, επομένως, να δεχθεί το επιχείρημα του προσφεύγοντος κατά το οποίο η ημερομηνία υποβολής της προσφυγής του εις ό,τι αφορά την σχετική με τις συνθήκες κρατήσεώς του στις φυλακές Κορυδαλλού αιτίαση αντιστοιχεί στην ημερομηνία της αιτήσεώς του λήψεως προσωρινών μέτρων.

43.- Επομένως, αυτό το σκέλος της προσφυγής, εις ό,τι αφορά τις συνθήκες κρατήσεως στις φυλακές Κορυδαλλού είναι απορριπτέο λόγω μη τηρήσεως της εξαμήνου προθεσμίας, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 35 §§ 1 και 4 της Συμβάσεως.

Β. Η κράτηση στο σωφρονιστικό κατάστημα Γρεβενών

1. Τα επιχειρήματα των διαδίκων

44.- Όσον αφορά την πληρότητα των επιχειρημάτων της Κυβερνήσεως, το Δικαστήριο παραπέμπει σε όσα η τελευταία αναφέρει σχετικά με τις συνθήκες υπό τις οποίες ο προσφεύγων εκρατείτο στις φυλακές Γρεβενών (βλ. παραγράφους 15 - 22, ανωτέρω). Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι οι διατυπωθείσες υπό του προσφεύγοντος αιτιάσεις είναι αβάσιμες, πράγμα το οποίο θεωρεί ότι επιβεβαιώνεται από ορισμένα έγγραφα τα οποία συνέταξε ο διευθυντής των φυλακών. Εκτιμά ότι εάν ληφθούν υπ' όψιν τα λίαν θετικά χαρακτηριστικά του σωφρονιστικού καταστήματος των Γρεβενών, δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι οι συνθήκες κρατήσεως, έστω και αν δεν ήσαν εξ ολοκλήρου ικανοποιητικές, υπερβαίνουν το όριο βαρύτητος το οποίο απαιτείται ώστε να χαρακτηρισθούν ως απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση. Όσον αφορά ειδικότερα την θέση του προσφεύγοντος ότι απειλείτο η

σωματική του ακεραιότητα εξ αιτίας της ιδιότητός του ως δράστου εγκλήματος κατά της γενετησίου ελευθερίας, η Κυβέρνηση προσέδωσε σε αυτήν τον χαρακτηρισμό του αφηρημένου και αβασίμου, προσθέτοντας ότι ο προσφεύγων ουδέν στοιχείο επικαλείται προς υποστήριξή της ούτε συγκεκριμένο γεγονός το οποίο θα επέτρεπε να αχθεί συμπέρασμα περί βασιμότητας αυτής.

45.- Όσον αφορά την πληρότητα των επιχειρημάτων του προσφεύγοντος, το Δικαστήριο παραπέμπει σε όσα ο τελευταίος υποστηρίζει ως προς τις συνθήκες υπό τις οποίες εκρατείτο στις φυλακές Γρεβενών (βλ. παραγράφους 23 - 32 ανωτέρω), ήτοι, κατ' ουσίαν, ότι το ίδρυμα ήτο υπερπλήρες και είχε ελλείψεις όσον αφορά την θέρμανση, την υγιεινή και την διατροφή. Ο προσφεύγων αμφισβητεί την περιγραφή, κατ' αυτόν εξιδανικευμένη, των περιγραφηθεισών υπό της Κυβερνήσεως συνθηκών κρατήσεως. Θεωρεί ότι, συνδυαζόμενες με τον φόβο και το άγχος που εικάζεται ότι θα επροκαλούντο από τον κίνδυνο βίας στον οποίον εκτιμά ότι εξετέθη ως ευάλωτος κρατούμενος, οι σωρευτικές συνέπειες όλων των συνθηκών κρατήσεώς του υπερέβησαν το ελάχιστο όριο της απαιτούμενης βαρύτητας ώστε να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του Άρθρου 3.

2. Εκτίμηση του Δικαστηρίου

α) Γενικές αρχές

46.- Το Δικαστήριο υπομιμνήσκει ότι το άρθρο 3 της Συμβάσεως επιβάλλει στις Αρχές θετική υποχρέωση η οποία συνίσταται στην εξασφάλιση του ότι έκαστος κρατούμενος κρατείται υπό συνθήκες συμβατές προς τον σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρεπείας και ότι οι τρόποι εφαρμογής του εν λόγω στερητικού της ελευθερίας μέτρου δεν υποβάλλουν τον ενδιαφερόμενο σε δυσφορία ή δοκιμασία η ένταση της οποίας υπερβαίνει τον αναπόφευκτο βαθμό της εγγενούς με την κράτηση οδύνης (*Kudla κατά Πολωνίας* [GC], αρ. 30210/96, § 94, ΕΔΔΑ 2000 -XI και *Ananyev κ.α. κατά Ρωσίας*, αρ. 42525/07 και 60800/0, § 141, 10^η

ΕΥΘΥΜΙΑ ΠΑΠΑΜΑΥΡΟΥ

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ (Α.Μ. 106)

ΑΙΟΛΟΥ 102 – 105 64 ΑΘΗΝΑ

T. 6972330099 – 210 3390274

e.papamavrou@hotmail.com

Ιανουαρίου 2012).

47.- Το Δικαστήριο εξέθεσε τις σχετικές αρχές, ιδίως όσες αφορούν το ποσοστό πληρότητας των κελιών και τους δυναμένους να αντισταθμίσουν την έλλειψη προσωπικού χώρου παράγοντες, στην απόφαση *Muršić κατά Κροατίας* [GC], αρ. 7334/13, §§ 96 - 141, 20^η Οκτωβρίου 2016, §§ 96 - 141. Ειδικότερα, απεφάνθη ότι, εφ' όσον η διατεθείσα σε άτομο κρατούμενο σε θάλαμο επιφάνεια δαπέδου υπολείπεται των 3 m², η έλλειψη προσωπικού χώρου θεωρείται τόσο σοβαρή, ώστε να αποτελεί το έναυσμα ισχυρού τεκμηρίου παραβίασεως του άρθρου 3 της Συμβάσεως. Το βάρος της αποδείξεως φέρει, ακολούθως, η εναγομένη Κυβέρνηση, η οποία, εν τούτοις, δύναται να αντικρούσει το τεκμήριο αποδεικνύοντας την ύπαρξη στοιχείων ικανών να αντισταθμίσουν αυτή την περίσταση επαρκώς (*αυτόθι*, § 137). Εφ' όσον ο κρατούμενος διαθέτει εντός του κελιού προσωπικό χώρο μεταξύ 3 και 4 m², ο παράγων χώρος αποτελεί βαρύνον στοιχείο για την μόρφωση υπό του Δικαστηρίου εκτιμήσεως της καταλληλότητας ή μη των συνθηκών κρατήσεως. Εν τοιαύτη περιπτώσει, το Δικαστήριο κρίνει ότι παραβιάζεται το άρθρο 3 εάν η έλλειψη χώρου συνοδεύεται από έτερες δυσμενείς υλικές συνθήκες κρατήσεως, ιδίως έλλειψη προσβάσεως στον αύλειο χώρο περιπάτου ή στον φυσικό αέρα και φως, πλημμελή αερισμό, ανεπαρκή ή καθ' υπερβολήν υψηλή θερμοκρασία στους χώρους, από έλλειψη ιδιωτικότητας στις τουαλέτες ή πενιχρές συνθήκες αποχετεύσεως και υγιεινής (*αυτόθι*, § 139).

β) Εφαρμογή αυτών των αρχών εν προκειμένω

48.- Εις ό,τι αφορά το ποσοστό πληρότητας των κελιών, τον διαθέσιμο προσωπικό χώρο και ορισμένες πτυχές των συνθηκών κρατήσεως στις φυλακές Γρεβενών, οι θέσεις των διαδίκων διΐστανται. Προκειμένου να αποφανθεί, το Δικαστήριο θα βασισθεί επί γεγονότων τα οποία κρίνει ως τεκμηριωμένα καθ' ότι αδιαμφισβήτητα, καθώς και επί των πλέον αντικειμενικών στοιχείων τα οποία διαθέτει. Η επίσημη

ΕΥΘΥΜΙΑ ΠΑΠΑΜΑΥΡΟΥ

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ (Α.Μ. 106)

ΑΙΟΛΟΥ 102 – 105 64 ΑΘΗΝΑ

T. 6972330099 – 210 3390274

e.papamavrou@hotmail.com

χωρητικότητα των φυλακών ανήρχετο σε 597 άτομα. Αμφότερα τα μέρη συμφωνούν ότι η πληρότητα των φυλακών έχει κατά το παρελθόν παρουσιάσει αύξηση. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι, συμφώνως προς έκθεση καταρτισθείσα κατά την περίοδο εκείνη από τον Διαμεσολαβητή, το σωφρονιστικό κατάστημα φιλοξενούσε 732 κρατούμενους τον Ιούλιο 2013. Κατά την Κυβέρνηση, από τον Οκτώβριο 2013 ο αριθμός των κρατουμένων έβαινε σταθερώς μειούμενος ιδίως με την έναρξη ισχύος του Νόμου 4322/2015 (παράγραφος 22 ανωτέρω), φθάνοντας τον αριθμό των 517 κρατουμένων τον Ιούνιο 2015 και τον αριθμό των 519 κρατουμένων τον Ιανουάριο 2020. Ο προσφεύγων ανταπαντά ότι, βεβαίως μεν υπήρξε προσωρινώς αποσυμφόρηση, αλλ' εν συνεχεία η φυλακή ευρέθη εκ νέου σε κατάσταση πληθυσμιακού κορεσμού. Οι διάδικοι δεν παρείχαν λεπτομέρειες σχετικές με την πληρότητα των φυλακών καθ' όλη την εν λόγω περίοδο. Ωστόσο, τα διαθέσιμα στοιχεία αναδεικνύουν σημαντική πτωτική τάση του πληθυσμού της φυλακής από τον μήνα Ιούνιο του 2015, όταν ο αριθμός των κρατουμένων ήτο πλησίστιος στην επίσημη χωρητικότητα, ο δε προσφεύγων εκρατείτο στο σωφρονιστικό κατάστημα Γρεβενών από τον μήνα Σεπτέμβριο του 2015.

49. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι τα μέρη συμπίπτουν στο ότι τα κελιά είχαν επιφάνεια 15m^2 , η οποία συμπεριελάμβανε τουαλέτα εμβαδού 2m^2 . Οι θέσεις τους, εν τούτοις, αποκλίνουν ως προς τον υπολογισμό του προσωπικού χώρου ο οποίος ήτο διαθέσιμος σε έκαστο κρατούμενο και ως προς τον αριθμό των κρατουμένων ανά κελί. Η Κυβέρνηση αναφέρει ότι ο προσφεύγων εκρατείτο σε κελιά τα οποία ήσαν κατειλημμένα από τρία άτομα. Άγεται στο συμπέρασμα ότι έκαστος κρατούμενος διέθετε προσωπικό χώρο $6,5\text{m}^2$. Παρά ταύτα είναι έκδηλο ότι ο αριθμός αυτός είναι αποτέλεσμα εσφαλμένου υπολογισμού. Ο προσφεύγων, από πλευράς του, βεβαιώνει ότι κατά την διάρκεια της κρατήσεώς του στην Α' Πτέρυγα, το κελί του (αριθμός 6) ήτο κατειλημμένο από τέσσερα άτομα. Ισχυρίζεται ότι ήτο αναγκασμένος να κοιμάται σε στρώμα επί του

δαπέδου και ότι δεν διέθετε ειμή μόνον 3 m² προσωπικού χώρου, αφαιρουμένων εκ του συνολικού εμβαδού του κελιού των 3 m² τα οποία κατελάμβαναν η τουαλέτα και οι τοίχοι της. Δηλώνει ότι ακολούθως εκρατήθη σε κελί κατειλημμένο άλλοτε μεν από τρία, άλλοτε δε από τέσσερα άτομα και ότι, όταν το τελευταίο φιλοξενούσε τρία άτομα, ο ίδιος διέθετε προσωπικό χώρο 2,40m², αφαιρουμένων εκ του συνολικού εμβαδού της καταλαμβανομένης από την τουαλέτα και τους τοίχους της, καθώς και της επιπλώσεως επιφάνεια. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο εκτιμά ότι οι πραγματοποιηθέντες υπό του προσφεύγοντος υπολογισμοί είναι δυσκατανόητοι, οι δε ισχυρισμοί του ανακόλουθοι.

50.- Το Δικαστήριο υπομιννήσκει ότι στην απόφασή του *Muršić* (προμνημονευθείσα, § 114) έκρινε πως, εν αντιθέσει προς τον καταλαμβανόμενο από τα έπιπλα χώρο, η καταλαμβανομένη από τις εγκαταστάσεις υγιεινής επιφάνεια δεν πρέπει να περιλαμβάνεται στον υπολογισμό της επιφανείας του προσωπικού χώρου. Λαμβανομένου υπ' όψιν ότι ο διαθέσιμος εντός του κελιού χώρος εκυμαίνετο μεταξύ 12 m² και 13 m² εξαιρουμένων των εγκαταστάσεων υγιεινής και ότι ο προσφεύγων εκρατείτο άλλοτε με δύο, άλλοτε με τρία ακόμη άτομα, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι ο διαθέσιμος σε αυτόν προσωπικός χώρος ήτο από 3 m² έως 3,25 m² όταν το κελί φιλοξενούσε τέσσερα άτομα και από 4 m² έως 4,33m² όταν αυτό φιλοξενούσε τρία άτομα.

51.- Εκτιμά ότι, ακόμη και στην υποθετική περίπτωση κατά την οποίαν ο προσφεύγων ευρέθη υποχρεωμένος να κοιμηθεί επί στρώματος τοποθετημένου σε αυτό τούτο το δάπεδο κατά την διάρκεια δεδομένου χρονικού διαστήματος, τις ημερομηνίες του οποίου, άλλωστε, ουδαμώς προσδιορίζει, το στοιχείο αυτό δεν επαρκεί, αφ' εαυτού, να δικαιολογήσει δήλωση παραβιάσεως του άρθρου 3 της Συμβάσεως (βλ. ενδεικτικώς, τις αποφάσεις *Χανιώτης κ.ά. κατά Ελλάδος*, αρ. 78682 / 14, § 85, 11^η Δεκεμβρίου 2018, και *Αρφάν κ.ά. κατά Ελλάδος*, αρ. 33352 / 15, § 61, 28^η Σεπτεμβρίου 2021).

52.- Εις ό,τι αφορά τις λοιπές πτυχές των προϋποθέσεων, το Δικαστήριο λαμβάνει ιδίως υπ' όσιν τις εξηγήσεις της Κυβερνήσεως σχετικώς προς την ελευθερία κυκλοφορίας και τις δραστηριότητες εκτός κελιού. Η Κυβέρνηση αναφέρει ότι ο προσφεύγων είχε την δυνατότητα να περιπατεί εντός του αυλείου χώρου, εκτάσεως 480 m², της πτέρυγος στην οποία διέμενε και ότι, συμφώνως προς τον εσωτερικό κανονισμό, τα κελιά ήσαν ανοικτά 11 έως 12 ώρες καθημερινώς. Εννέα ώρες ημερησίως ήσαν αφιερωμένες στον αθλητισμό, την εργασία, την κατάρτιση, τις εκπαιδευτικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες καθώς και τον ελεύθερο χρόνο. Οι εργαζόμενοι κρατούμενοι επωφελούντο πλέον ευέλικτων ωραρίων, ο δε προσφεύγων είχε εργασθεί συνολικώς για διάστημα δέκα μηνών. Αυτά τα στοιχεία, τα οποία δεν αμφισβητούνται από τον προσφεύγοντα, απεδείκνυναν ότι ο τελευταίος απολάμβανε σημαντικής ελευθερίας κινήσεως εκτός κελιού για υπολογίσιμο τμήμα της ημέρας.

53.- Απ' αυτής της απόψεως, το Δικαστήριο δίδει πίστη στην δοθείσα υπό της Κυβερνήσεως περιγραφή, η οποία παρέσχε μακρό και λεπτομερή κατάλογο των δραστηριοτήτων και των διαφόρων προγραμμάτων, καταρτίσεων και πρωτοβουλιών τις οποίες προσέφερε το ίδρυμα. Λόγω του αριθμού και της ποικιλότητας αυτών των προγραμμάτων, το Δικαστήριο δεν δύναται να δεχθεί το επιχείρημα του προσφεύγοντος κατά το οποίο η κανονικότητα των δραστηριοτήτων ή ο αριθμός των διαθεσίμων θέσεων ήσαν ανεπαρκείς (λεπτομερέστερα, βλ. παραγράφους 29 - 30 ανωτέρω). Εκτιμά ότι οι φυλακές Γρεβενών προσέφεραν δραστηριότητες εκτός κελιών και αναρίθμητες δυνατότητες απασχολήσεως και ότι, ως εκ τούτου, δεν δύναται να συναχθεί το συμπέρασμα ότι ο προσφεύγων παρέμενε έγκλειστος στο κελί του για σημαντικό διάστημα της ημέρας άνευ της παραμικρής δραστηριότητας.

54.- Εις ό,τι αφορά την υγιεινή, τα προσκομισθέντα πιστοποιητικά πιστοποιούν ότι οι απεντομώσεις ελάμβαναν χώρα ανά τρίμηνο. Η Υγειονομική Επιτροπή της Περιφέρειας προέβαινε επίσης, σε

υγειονομικούς ελέγχους. Πλυντήρια ιματισμού είχαν τεθεί στην διάθεση των κρατουμένων, η δε καθαριότητα εθεωρείτο εργασία, στην οποία απησχολείτο ο ίδιος ο προσφεύγων. Από τα εβδομαδιαία εδεσματολόγια προκύπτει ότι τα προσφερόμενα γεύματα ήσαν ισορροπημένα και ποικίλα. Το Δικαστήριο λαμβάνει του ωσαύτως υπ' όψιν το γεγονός ότι οι κρατούμενοι είχαν στην διάθεσή τους ηλεκτρικές εστίες και φούρνους μικροκυμάτων. Ως εκ τούτου, δεν πείθεται από τον ισχυρισμό του προσφεύγοντος κατά τον οποίον η προσφερομένη σ' αυτόν τροφή ήτο ανεπαρκής και κακής ποιότητας.

55.- Το Δικαστήριο σημειώνει τις παρατηρήσεις του ενδιαφερομένου σχετικά με προβλήματα αφορώντα την θέρμανση και την παροχή θερμού ύδατος, καθώς και την έλλειψη προϊόντων καθαρισμού. Εκτιμά, ωστόσο, ότι τα στοιχεία αυτά δεν επαρκούν αφ' εαυτών να στοιχειοθετήσουν διαπίστωση παραβιάσεως του άρθρου 3 της Συμβάσεως.

56.- Ως προς την ιατρική περίθαλψη εντός των φυλακών, ο προσφεύγων δεν διεντύωσε συγκεκριμένη αιτίαση αφορώσα έλλειψη ιατρικής παρακολουθήσεως. Εν πάση περιπτώσει, η Κυβέρνηση προσεκόμισε λεπτομερή αναφορά εμφανίζουσα τις ημερομηνίες κατά τις οποίες ο προσφεύγων έτυχε ιατρικής περιθάλψεως.

57.- Εις ό,τι αφορά το σκέλος της αιτιάσεως του προσφεύγοντος κατά το οποίο δεν είχε τοποθετηθεί σε ειδική πτέρυγα και είχε απειληθεί η σωματική του ακεραιότητα εξ αιτίας της ιδιότητός του ως καταδικασθέντος για έγκλημα κατά της γενετησίου ελευθερίας, το Δικαστήριο καταγράφει το γεγονός ότι ο ενδιαφερόμενος δεν διευκρίνισε με ποιο τρόπο όντως υπέστη βλάβη εξ αυτής της καταστάσεως. Καίτοι δεν επείσθη από την διαβεβαίωση της Κυβερνήσεως συμφώνως προς την οποία οι κρατούμενοι για εγκλήματα κατά της γενετησίου ελευθερίας τοποθετούνται σε δύο ειδικές πτέρυγες, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι ο προσφεύγων αιτιάται γενικώς ότι εξετέθη σε αυξημένο κίνδυνο

επιθέσεως και ότι εβίωσε φόβο και άγχος προ αυτού του κινδύνου. Δεν τεκμηρίωσε την πραγματικότητα αυτού του κινδύνου και δεν ανεφέρθη σε κάποιο βίαιο περιστατικό το οποίο ανεφύη στις σχέσεις με κρατούμενους για σοβαρά και βίαια εγκλήματα και του οποίου υπήρξε θύμα εξ αιτίας της κρατήσεώς του για έγκλημα κατά της γενετησίου ελευθερίας. Ισχυρίζεται μόνον ότι του αφαιρέθησαν όλα τα προσωπικά του αντικείμενα κατά τις πρώτες ημέρες της κρατήσεώς του, δίχως να διευκρινίζει από ποιόν και υπό ποιες συνθήκες. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι οι προαναφερθέντες ισχυρισμοί προέρχονται από εικασίες και δεν είναι προσωποποιημένοι ούτε βάσιμοι (βλ. επίσης *D.F. κατά Λετονίας*, αρ. 11160/07, § 51, 29^η Οκτωβρίου 2013).

58.- Έχοντας υπ' όψιν τα προεκταθέντα, το Δικαστήριο άγεται στο συμπέρασμα ότι οι γενικές συνθήκες κρατήσεως του προσφεύγοντος δεν τον υποχρέωσαν να υποστεί δοκιμασία η ένταση της οποίας υπερβαίνει τον αναπόφευκτο βαθμό της εγγενούς με την κράτηση οδύνης και ότι δεν δύνανται να λάβουν τον χαρακτηρισμό της εξευτελιστικής μεταχειρίσεως (βλ. ενδεικτικώς, τις αποφάσεις *Χανιώτης*, προμνημονευθείσα § 92, και *Arfan*, προμνημονευθείσα § 69).

59.- Κατά συνέπεια, εκτιμά ότι αυτό το σκέλος της αιτιάσεως είναι προδήλως αβάσιμο και απορριπτέο κατ' εφαρμογήν του άρθρου 35 §§ 3 α) και 4 της Συμβάσεως.

II.- ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΙΚΑΖΟΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 8 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

60.- Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι η άρνηση των Αρχών όπως ικανοποιήσουν τα αιτήματά του περί εκτάκτου αδείας τα οποία είχε υποβάλει προκειμένου να επισκεφθεί την υπό νοσηλεία μητέρα του και, εν συνεχεία να παραστεί στην εξόδιο ακολουθία της, παραβίασε το δικαίωμά του στον σεβασμό της προσωπικής και οικογενειακής του ζωής

όπως αυτό προστατεύεται από το άρθρο 8 της Συμβάσεως, το οποίο, στα σχετικά με την παρούσα υπόθεση μέρη, έχει ως εξής :

« 1. Παν πρόσωπον δικαιούται εις τον σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του (...)

2. Δεν επιτρέπεται να υπάρξη επέμβασις δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβασις αυτή προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελεί μέτρον το οποίον, εις μίαν δημοκρατικήν κοινωνίαν, είναι αναγκαίον διά την εθνικήν ασφάλειαν, την δημοσίαν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπισιν της τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων. »

A) Επί του παραδεκτού

61.- Η Κυβέρνηση καλεί το Δικαστήριο όπως απορρίψει την αιτίαση αυτή λόγω μη εξαντλήσεως των εσωτερικών ενδίκων μέσων με το αιτιολογικό ότι, στα υποβληθέντα στον εισαγγελέα αιτήματά του περί αδείας ο προσφεύγων δεν επικαλέσθηκε παραβίαση του άρθρου 8 της Συμβάσεως. Η Κυβέρνηση αντιτείνει ότι ακόμη και στην υποθετική περίπτωση κατά την οποίαν ο εισαγγελεύς θα ηδύνατο να εξετάσει την αντιδικία αυτεπαγγέλτως υπό το φως της Συμβάσεως, τούτο, κατά την άποψή της, εν ουδεμία περιπτώσει θα αναιρούσε την υποχρέωση του προσφεύγοντος όπως διατυπώσει αυτή την αιτίαση ενώπιον του εν λόγω δικαστικού λειτουργού ή όπως παρουσιάσει σχετικά επιχειρήματα και επιστήσει κατ' αυτόν τον τρόπο την προσοχή του επί του προβλήματος πριν απευθυνθεί στα ευρωπαϊκά όργανα ελέγχου.

62.- Ο προσφεύγων αμφισβητεί την θέση της Κυβερνήσεως. Εξηγεί ότι υπέβαλε τα δύο αιτήματά του περί εκτάκτου αδείας κάνοντας χρήση των διατάξεων του νόμου, οι οποίες προέβλεπαν ειδικώς τους σοβαρούς οικογενειακούς λόγους και ο οποίος ακολούθως άρχισε απεργία πείνας για να διαμαρτυρηθεί, κατ' ουσίαν, κατά της

EYΘΥΜΙΑ ΠΑΠΑΜΑΥΡΟΥ

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ (Α.Μ. 106)

ΑΙΟΛΟΥ 102 – 105 64 ΑΘΗΝΑ

T. 6972330099 – 210 3390274

e.papamavrou@hotmail.com

παραβιάσεως του δικαιώματός του στον σεβασμό της οικογενειακής ζωής του.

63.- Το Δικαστήριο καταγράφει το γεγονός ότι ο προσφεύγων επωφελήθηκε της δυνατότητας την οποία διέθετε να αιτηθεί έκτακτο άδεια συμπληρώνοντας τα τυποποιημένα έντυπα όπου διετύπωνε συνοπτικώς τα αιτήματά του. Σ' αυτά εξέθετε τον λόγο εκάστου αιτήματός του, ήτοι την νοσηλεία της μητέρας του και κατόπιν, την εξόδιο ακολουθία της, τα υπέβαλε στον διευθυντή του καταστήματος ο δε τελευταίος τα διαβίβασε στον εισαγγελέα (παράγραφοι 5 έως 7 ανωτέρω). Το Δικαστήριο εκτιμά ότι θα ήτο εξωλογικό να θεωρηθεί ότι ο προσφεύγων όφειλε να είχε τότε προβλέψει την απόρριψη υπό του εισαγγελέως των αιτημάτων του και να επικαλεσθεί παραβίαση του άρθρου 8. Παρατηρεί, εξ άλλου ότι η υπό του εισαγγελέως απόρριψη των αιτημάτων είναι ανέκκλητος. Κρίνει, υπ' αυτές τις συνθήκες ότι η υποβληθείσα υπό της Κυβερνήσεως ένσταση απαραδέκτου επ' αυτού του σημείου πρέπει να απορριφθεί.

64.- Διαπιστώνοντας ότι η εν λόγω αιτίαση δεν είναι προδήλως αβάσιμος ή अपαραδέκτος για λόγους άλλους ως αναφέρονται στο άρθρο 35 της Συμβάσεως, το Δικαστήριο κηρύσσει αυτή παραδεκτή.

B. Επί της ουσίας

1. Τα επιχειρήματα των διαδίκων

65.- Ο αιτών υποστηρίζει ότι βάσει των αποστάσεων μεταξύ Γρεβενών και των νήσων Σάμου και Χίου ως και της εκτιμήσεως περί της αναγκαιότητας να τεθεί υπό συνοδεία, η εισαγγελική άρνηση παραβίασε την ουσία του δικαιώματός του σε σεβασμό της προσωπικής και οικογενειακής ζωής του. Εκτιμά ότι καίτοι η δυνατότης χορηγήσεως εκτάκτου αδείας σε κρατούμενο προκειμένου αυτός να παραστεί στην εξόδιο ακολουθία συγγενούς του ή επισκεφθεί γονέα ευρισκόμενο σε κρίσιμο κατάσταση υγείας προβλέπεται ειδικώς από το εσωτερικό δίκαιο,

EYΘΥΜΙΑ ΠΑΠΑΜΑΥΡΟΥ

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ (Α.Μ. 106)

ΑΙΟΛΟΥ 102 – 105 64 ΑΘΗΝΑ

T. 6972330099 – 210 3390274

e.papamavrou@hotmail.com

ο τρόπος διά του οποίου εξετάσθηκε η τήρηση της καθορίζουσας το μέγιστο των εικοσιτεσσάρων ωρών προϋποθέσεως χαρακτηρίζεται ως προσέγγιση προσκεκολλημένη στον τύπο μη επιτρέπουσα στην έκτακτο άδεια να επιτελέσει την λειτουργία της. Κατ' αυτόν, η κατά κυριολεξία ερμηνεία της ειρημένης διατάξεως και της μεγίστης διαρκείας μη λαμβανομένου υπ' όψιν του τόπου κατοικίας του γονέως, καθιστά αδύνατο την άσκηση αυτού του δικαιώματος καθ' όσον ο ενδιαφερόμενος κρατείται σε φυλακές μακράν του τόπου κατοικίας του.

66.- Προσέτι, ο προσφεύγων θεωρεί αφηρημένη και στερημένη βάσεως την εκτίμηση του εισαγγελέως περί της αναγκαιότητας του να τεθεί υπό συνοδεία. Εξηγεί ότι εάν άλλως είχε κρίνει ο εισαγγελεύς, θα είχε δυνηθεί να προμηθευθεί αεροπορικό εισιτήριο για μία εκ των ημερών νοσηλείας της μητέρας του ή την εξόδιο ακολουθία της, η οποία θα ήτο δυνατόν να είχε οργανωθεί μερικές ημέρες βραδύτερα κατά τρόπον ώστε να του επιτρέπει να παραστεί. Προσθέτει ότι οι καιρικές συνθήκες του μηνός Ιουνίου 2016 δεν εκώλυν τα αεροπορικά ταξίδια στην Ελλάδα και ότι ούτε οι Αρχές, όταν απέρριψαν το αίτημά του, ούτε η Κυβέρνηση, εντός του πλαισίου της παρούσης προσφυγής προσεκόμισαν στοιχεία αποδεικτικά οιασδήποτε δυσχερείας σχετικής με αεροπορικές μετακινήσεις κατά την υπό κρίση περίοδο. Ο προσφεύγων εκτιμά ότι το αίτημά του δεν έτυχε ιδιαίτερας προσοχής εκ μέρους των Αρχών, ότι οι τελευταίες δεν έλαβαν υπ' όψιν το γεγονός ότι είχε ασκήσει έφεση κατά της εναντίον του καταδικαστικής αποφάσεως και ότι δεν προέβησαν στην εις βάθος εξέταση της φύσεως αυτής της καταδικαστικής αποφάσεως και της φύσεως της αξιοποίνου πράξεως για την οποίαν είχε καταδικασθεί, του ποινικού μητρώου του, του κινδύνου φυγής του, της βαρύτητος της νόσου της μητέρας του και της σημασίας της απωλείας ενός γονέως. Ως εκ τούτου, θεωρεί ότι το εν λόγω μέτρο υπήρξε δυσανάλογο.

67.- Η Κυβέρνηση από πλευράς της υποστηρίζει ότι η άρνηση να επιτραπεί στον προσφεύγοντα να επισκεφθεί την μητέρα του στο νοσοκομείο και ακολούθως να παραστεί στην εξόδιο ακολουθία της συνιστά μέτρο το οποίο προβλέπεται από το άρθρο 57 του Σωφρονιστικού Κώδικος (Ν. 2776/1999) και ερείδεται επί του δευτέρου εδαφίου του άρθρου 8 της Συμβάσεως δεδομένου ότι σκοπεί στην διασφάλιση της δημοσίας ασφαλείας, την προάσπιση της τάξεως και την πρόληψη ποινικών παραβάσεων. Υποδεικνύει ότι η νήσος της Σάμου κείται στο Αιγαίο πέλαγος σε ευθεία απόσταση 259 χλμ από τον λιμένα του Πειραιώς και 473χμ από τον λιμένα της Θεσσαλονίκης και ότι η νήσος της Χίου κείται στο Αιγαίο πέλαγος σε ευθεία απόσταση 226 χλμ από τον λιμένα του Πειραιώς και 374 χλμ από τον λιμένα της Θεσσαλονίκης. Επισημαίνει ότι ενώ το μέσον μεταφοράς (εναέριο, θαλάσσιο,...) προς αυτές τις νήσους δεν είχε προσδιορισθεί στα αιτήματα του προσφεύγοντος, ήτο εν πάση περιπτώσει αδύνατον να πραγματοποιηθεί η μετ' επιστροφής μετάβαση εντός εικοσιτεσσάρων ωρών, ακόμη και αεροπορικώς, υπό την προϋπόθεση ότι υπήρχε πτήση και διαθέσιμο εισιτήριο, οι δε καιρικές συνθήκες ήσαν ευνοϊκές. Προσθέτει ότι ο προσφεύγων δεν δικαιούτο τακτική άδεια κατά την υπό κρίση περίοδο και ότι απέκτησε αυτό το δικαίωμα μόλις την 18^η Αυγούστου 2016. Εκτιμά, τέλος, ότι ο προσφεύγων δεν θα ηδύνατο να αφιχθεί εγκαίρως για την εξόδιο ακολουθία εάν είχε τεθεί υπό συνοδεία και ότι δεν θα ήτο εύλογο να του χορηγηθεί άδεια άνευ συνοδείας εφ' όσον εξέτινε δεκαετή ποινή καθειρξέως για αποπλάνηση ανηλίκου.

2.- Εκτίμηση του Δικαστηρίου

68.- Το Δικαστήριο υπομινμήσκει ότι ενώ εκάστη κράτηση συνεπάγεται, ως εκ της φύσεώς της, περιορισμούς της προσωπικής και οικογενειακής ζωής του ενδιαφερομένου ατόμου, θεωρεί, ωστόσο, ότι η άρνηση να επιτραπεί σε κρατούμενο να εξέλθει του περιβάλλοντος της

φυλακής προκειμένου να επισκεφθεί νοσούντα εγγύς συγγενή ή να παραστεί στην εξόδιο ακολουθία αυτού συνιστά επέμβαση εν τη ασκήσει του υπό του προσφεύγοντος δικαιώματός του στον σεβασμό της προσωπικής και οικογενειακής ζωής του κατά την έννοια του άρθρου 8 της Συμβάσεως (βλ. μεταξύ άλλων, *Sannino κατά Ιταλίας* (Δεκ.) αρ. 72639/01, 3^η Μαΐου 2005, *Schemkamper κατά Γαλλίας*, αρ. 75833/01, § 31, 18^η Οκτωβρίου 2005, και *Ploski κατά Πολωνίας*, αρ. 26761/95, § 32, 12^η Νοεμβρίου 2002). Για την συμμόρφωση με αυτή την διάταξη, τιαυτή επέμβαση πρέπει να προβλέπεται εκ του νόμου, να επιδιώκει έναν εκ των θεμιτών σκοπών του άρθρου 8 § 2 της Συμβάσεως και να είναι « αναγκαίον εις μίαν δημοκρατικήν κοινωνίαν », ήτοι να τελεί εις αναλογία προς τον επιδιωκόμενο σκοπό.

69.- Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, το άρθρο 8 της Συμβάσεως δεν εγγυάται το άνευ όρων δικαίωμα αποκτήσεως αδείας εξόδου για επίσκεψη σε νοσούντες εγγύς συγγενείς ή παρακολούθηση της εξοδίου ακολουθίας τους. Ως εκ τούτου, οι Αρχές δεν δύνανται να αρνηθούν σε κρατούμενο να παραστεί σε εξόδιο ακολουθία των γονέων του ειμή μόνον για επιτακτικούς λόγους και ελλείψει οιασδήποτε ετέρας λύσεως (βλ. *Ploski*, προμνημονευθείσα, §§ 37 - 38, και *Guimon κατά Γαλλίας*, αρ. 48798/14, §§ 44 - 51, 11^η Απριλίου 2019). Όντως το άρθρο 8 δεν εγγυάται σε κρατούμενους δικαίωμα εξόδου, το δε Δικαστήριο έχει κατ' επανάληψιν παρατηρήσει ότι η θέσπιση ενός συστήματος αδειοδοτήσεως δεν είναι επίσογος αφ' εαυτής (βλ. *Sannino*, προμνημονευθείσα). Εναπόκειται στις επιληφθείσες σχετικού αιτήματος εθνικές αρχές να εξετάσουν το βάσιμο αυτού. Εν τούτοις, το Δικαστήριο ελέγχει το εν λόγω μέτρο υπό το πρίσμα των δικαιωμάτων τα οποία εγγυάται η Σύμβαση, λαμβάνοντας υπ' όψιν το περιθώριο εκτιμήσεως του οποίου απολαμβάνουν τα Συμβαλλόμενα Κράτη (βλ. *Vetseu κατά Βουλγαρίας*, αρ. 54558/15, § 22, 2^α Μαΐου 2019, *Kanalas κατά Ρουμανίας*, αρ. 20323/14, § 66, 6^η Δεκεμβρίου 2016, *Czarnowski κατά*

Πολωνίας, αρ. 28586/03, § 26, 20^η Ιανουαρίου 2009, και *Ploski*, προμνημονευθείσα, § 38).

70.- Εν προκειμένω, το Δικαστήριο σημειώνει ότι το εσωτερικό δίκαιο δεν προβλέπει δυνατότητα χορηγήσεως τακτικής αδείας ειμή μόνον σε κρατούμενους οι οποίοι εξέτισαν το πέμπτον της ποινής τους και των οποίων η κράτηση διήρκεσε τουλάχιστον επί τρεις μήνες. Εφ' όσον δεν πληρούνται οι αναγκαίες προϋποθέσεις για την τακτική άδεια, το εσωτερικό δίκαιο προβλέπει την δυνατότητα χορηγήσεως εκτάκτου αδείας μεγίστης διάρκειας εικοσιτεσσάρων ωρών για την κάλυψη οικογενειακής ή επαγγελματικής ανάγκης ή ανάγκης επειγούσης, εκτάκτου και απροβλέπτου φύσεως. Επί πλέον, το εσωτερικό δίκαιο ρητώς προβλέπει ότι, όταν κρατούμενος αιτείται έκτακτο άδεια προκειμένου να παραστεί σε εξόδιο ακολουθία συζύγου ή συγγενούς μέχρι δευτέρου βαθμού ή να επισκεφθεί σύζυγο ή συγγενή μέχρι δευτέρου βαθμού ευρισκόμενο σε κρίσιμη κατάσταση υγείας, αυτή δύναται επίσης να χορηγηθεί δι' αποφάσεως του διευθυντού της φυλακής, ο οποίος οφείλει να ενημερώσει αμελλητί το αρμόδιο δικαστικό όργανο (παράγραφος 35 ανωτέρω).

71.- Ο προσφεύγων δεν πληρούσε μεν τις προϋποθέσεις διεκδικήσεως τακτικής αδείας, αφ' ετέρου δε, ηδυνήθη να επωφεληθεί εκτάκτου αδείας εικοσιτεσσάρων ωρών ώστε να επισκεφθεί την νοσηλευομένη μητέρα του ή να παραστεί στην εξόδιο ακολουθία της. Όθεν, ο εισαγγελεύς έλαβε αρχικώς υπ' όψιν ότι η συνολική διάρκεια της υπό συνοδεία μεταγωγής του εκ των φυλακών Γρεβενών στο νοσοκομείο της Σάμου θα υπερέβαινε την προβλεπομένη υπό του εν λόγω νόμου μέγιστη διάρκεια της εκτάκτου εικοσιτετραώρου αδείας, διευκρινίζοντας ότι ο προσφεύγων ουδέν συγκεκριμένο στοιχείο είχε επικαλεσθεί ικανό να αποδείξει ότι ήτο εις θέση να μεταβεί στο νοσοκομείο της Σάμου και ακολούθως να επανακάμψει στις φυλακές Γρεβενών εντός χρονικού διαστήματος εικοσιτεσσάρων ωρών (παρ. 5 ανωτέρω). Όσον αφορά,

ακολουθώντας, την εξόδιο ακολουθία της μητέρας του ενδιαφερομένου, ο εισαγγελέας έλαβε υπ' όψιν την αναγκαιότητα του να τεθεί υπό συνοδεία ο προσφεύγων, ότι η συνολική διάρκεια της μετ' επιστροφής μεταγωγής του προσφεύγοντος από τις φυλακές Γρεβενών και Χίου θα υπερέβαινε την προβλεπόμενη υπό του νόμου μέγιστη διάρκεια των εικοσιτεσσάρων ωρών και ότι κατά συνέπεια, δεν πληρούντο οι προβλεπόμενες υπό του άρθρου 57 του Ν. 2677/1999 προϋποθέσεις (παρ. 7 ανωτέρω).

72.- Υπ' αυτές τις συνθήκες, δύναται να θεωρηθεί ότι η άρνηση του εισαγγελέως να επιτρέψει στον προσφεύγοντα να επισκεφθεί την μητέρα του στο νοσοκομείο και κατόπιν να παραστεί στην εξόδιο ακολουθία της με το αιτιολογικό ότι η υπό συνοδεία έξοδός του θα υπερέβαινε, εκάστη φορά, τις εικοσιτέσσερις ώρες « προεβλέπετο εκ του νόμου » κατά την έννοια του άρθρου 8 § 2 της Συμβάσεως. Ωσαύτως, δύναται να θεωρηθεί ότι η επέμβαση, η οποία σκοπό είχε να αποτρέψει τον κίνδυνο αποδράσεως και τον κίνδυνο διαταράξεως της δημοσίας τάξεως οι οποίοι είναι σύμφυτοι προς την προσωρινή έξοδο, εγκεκριμένη κατ' εξαίρεση, καταδικασθέντος κρατουμένου εσκόπει στην διασφάλιση της δημοσίας ασφαλείας, την προάσπιση της τάξεως και την πρόληψη ποινικών παραβάσεων, κατά την έννοια της παραγράφου 2 του άρθρου 8 (βλ. *mutatis mutandis*, *Guimon*, προμνημονευθείσα, §§ 41-42, και *Kanalas*, προμνημονευθείσα, §57).

73.- Το Δικαστήριο έχει επίγνωση του γεγονότος ότι οι έξοδοι υπό συνοδεία προκαλούν προβλήματα οικονομικής και διαχειριστικής φύσεως (*Guimon*, προμνημονευθείσα, § 47 *Kubiak κατά Πολωνίας*, αρ. 2900/11, § 26, 21^η Απριλίου 2015, και *Ploski*, προμνημονευθείσα, § 37). Επισημαίνει ότι, συμφώνως προς τις παρατηρήσεις της Κυβερνήσεως, μη αμφισβητηθείσες υπό του προσφεύγοντος, το νοσοκομείο της Σάμου κείται επί νήσου του Αιγαίου Πελάγους σε σημαντική απόσταση (259 χλμ σε ευθεία απόσταση από τον λιμένα του Πειραιώς και 473 χλμ σε ευθεία απόσταση από τον λιμένα της Θεσσαλονίκης) από τα Γρεβενά,

όπου ο ενδιαφερόμενος εκρατείτο κατά την περίοδο εκείνη. Εξ άλλου, η ταφή της μητέρας του προσφεύγοντος έλαβε χώρα στη νήσο της Χίου, επίσης κειμένη στο Αιγαίο Πέλαγος σε σημαντική απόσταση (226χμ σε ευθεία απόσταση από τον λιμένα του Πειραιώς και 374χμ σε σημαντική απόσταση από τον λιμένα της Θεσσαλονίκης) από τον τόπο κρατήσεως του προσφεύγοντος.

74.- Όσον αφορά την αναγκαιότητα του μέτρου, ωστόσο, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι ο εισαγγελεύς έκρινε αναγκαία την υπό συνοδεία έξοδο του προσφεύγοντος χωρίς να αιτιολογήσει την απόφασή του ή να εισφέρει τους λόγους στους οποίους την στήριξε ιδίως εν σχέσει προς το προφίλ του προσφεύγοντος, τον κίνδυνο τον οποίο υποτίθεται ότι αυτός αντιπροσώπευε και την φύση της ποινής του και του αδικήματος για το οποίο είχε καταδικασθεί. Επιπροσθέτως, οι προσβαλλόμενες διατάξεις ουδόλως αναφέρουν τεκμηριωμένα στοιχεία (όπως η γεωγραφική απόσταση, το επιλεγέν μέσον μεταφοράς ή ακόμη το μεταφορικό κόστος) τα οποία ενδεχομένως έλαβε υπ' όψιν ο εισαγγελεύς για να καταλήξει στην απόρριψη των αιτημάτων. Προσέτι, εκ των διατάξεων αυτών δεν προκύπτει ότι ο εισαγγελεύς εξέτασε τις διάφορες δυνητικές επιλογές, όπως την αεροπορική μεταφορά ή ότι τοιαύτη υπό συνοδεία μεταφορά θα ήτο δαπανηρή ή για τον έναν ή τον άλλον λόγο αδύνατος ή δυσχερής από απόψεως οργάνωσης. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι χρονικοί περιορισμοί ήσαν εν προκειμένω σημαντικός παράγων, αλλά δεν παραβλέπει ότι ο προσφεύγων υπέβαλε αμέσως το αίτημα χορηγήσεως εξόδου προς τον σκοπό όπως παραστεί στην ταφή της μητέρας του, πράγμα το οποίο άφηνε στις Αρχές πενθήμερο χρονικό περιθώριο για την οργάνωση της υπό συνοδεία μεταφοράς του (βλ. *mutatis mutandis*, *Guimon*, προμνημονευθείσα, § 47). Εν συνεχεία όσον αφορά την δεύτερη απόρριψη, ο εισαγγελεύς δεν έλαβε υπ' όψιν το γεγονός ότι ο προσφεύγων δεν είχε την δυνατότητα να επισκεφθεί την μητέρα του στο νοσοκομείο προ του θανάτου της (βλ. *mutatis mutandis*,

Razvozzhayen κατά Ρωσίας και Ουκρανίας και Udaltson κατά Ρωσίας, αρ.75734/12 και ετέρας 2, § 268, 19^η Νοεμβρίου 2019).

75.- Εκ των προεκτεθέντων προκύπτει ότι οι εθνικές αρχές απέρριψαν τα υπό του προσφεύγοντος υποβληθέντα εις αυτές αιτήματα αδείας προκειμένου να επισκεφθεί την μητέρα του στο νοσοκομείο της Σάμου και, ακολούθως να παραστεί στην εξόδιο ακολουθία της στην Λαγκάδα της νήσου Χίου, με το αιτιολογικό της αναγκαιότητας της συνοδείας και ότι, ως εκ τούτου, δεν ήτο εφικτή η πραγματοποίηση αυτών των μετακινήσεων εντός της υπό της εσωτερικής νομοθεσίας προβλεπομένης εικοσιτετραώρου προθεσμίας. Όθεν, δεν βάσισαν τις αποφάσεις τους επί εξατομικευμένης και εμπεριστατωμένης εξετάσεως των αιτημάτων αυτών και δεν στάθμισαν τα διακυβευόμενα συμφέροντα, ήτοι, αφ' ενός μεν το δικαίωμα του ενδιαφερομένου στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, αφ' ετέρου δε, τις επιταγές περί προασπίσεως της δημοσίας τάξεως και προλήψεως του εγκλήματος. Υπ' αυτές τις συνθήκες, το Δικαστήριο εκτιμά ότι δεν απεδείχθη πως η επίμαχη επέμβαση υπήρξε « μέτρον το οποίον, εις μίαν δημοκρατικήν κοινωνίαν, είναι αναγκαίον ».

76.- Κατά συνέπεια, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 8 της Συμβάσεως.

ΙΙΙ. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΙΚΑΖΟΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 13 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

77.- Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι δεν διέθετε λυσιτελές ένδικο μέσον εντός του εσωτερικού δικαίου ούτε για να καταγγείλει τις συνθήκες κρατήσεώς του ούτε να προσβάλλει την απόρριψη των αιτημάτων εξόδου του. Θεωρεί ότι τούτο αποτελεί παραβίαση, αντιστοίχως, του άρθρου 13 της Συμβάσεως εν συνδυασμώ προς το άρθρο 3 και του άρθρου 13 εν συνδυασμώ προς το άρθρο 8. Το άρθρο 13 έχει ως ακολούθως :

ΕΥΘΥΜΙΑ ΠΑΠΑΜΑΥΡΟΥ

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ (Α.Μ. 106)

ΑΙΟΛΟΥ 102 – 105 64 ΑΘΗΝΑ

T. 6972330099 – 210 3390274

e.papamavrou@hotmail.com

« Παν πρόσωπον του οποίου τα αναγνωριζόμενα εν τη (...) Συμβάσει δικαιώματα και ελευθερίαι παρεβιάσθησαν, έχει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής, έστω και εάν η παραβίασις διεπράχθη υπό προσώπων ενεργούντων εν τη εκτελέσει των δημοσίων καθηκόντων των »

Α. Επί της εικαζομένης παραβιάσεως του άρθρου 13 εν συνδυασμῳ προς το άρθρο 3

78.- Ο προσφεύγων δηλώνει ότι δεν διέθετε λυσιτελές ένδικο μέσον για να καταγγείλει τις συνθήκες κρατήσεώς του. Παραπέμποντας στα υπό το φως του άρθρου 3 υποβληθέντα επιχειρήματά του, υποστηρίζει ότι έχει « βάσιμη καταγγελία ». Αιτιάζεται, επί πλέον, ότι η παραπομπή στην επιτροπή των φυλακών ερειδομένη επί του άρθρου 6 του Σωφρονιστικού Κώδικος ή στον επόπτη εισαγγελέα των φυλακών βάσει του άρθρου 572 του Κώδικος Ποινικής Δικονομίας δεν αποτελούσε λυσιτελές ένδικο μέσον διά του οποίου θα ηδύνατο να καταγγείλει τις συνθήκες κρατήσεώς του. Εκτιμά ότι η Κυβέρνηση επαναλαμβάνει επιχειρήματα επανειλημμένως απορριφθέντα υπό του Δικαστηρίου κατά τη νομολογία του και επικαλείται σχετικώς την απόφαση *Κουρέας κ.ά. κατά Ελλάδος* (αρ. 30030/15, 18^η Ιανουαρίου 2018).

79.- Η Κυβέρνηση ανταπαντά ότι ο προσφεύγων δεν δύναται να επικαλείται το άρθρο 13 της Συμβάσεως, ελλείψει « βασίμου καταγγελίας», εκτιμώντας ότι ο ενδιαφερόμενος δεν απέδειξε ότι οι συνθήκες κρατήσεως στα σωφρονιστικά καταστήματα Κορυδαλλού και Γρεβενών αντιβαίνουν στο άρθρο 3 της Συμβάσεως. Επισημαίνει, εξ άλλου, ότι ο προσφεύγων ουδέποτε υπέβαλε τις αιτιάσεις του στα συμβούλια αυτών των δύο σωφρονιστικών καταστημάτων και επί πλέον, ότι δεν απευθύνθηκε γραπτώς στους αρμοδίους εισαγγελείς. Προσθέτει, τελικώς, ότι η παραπομπή στην επιτροπή των φυλακών βάσει του άρθρου 6 του Σωφρονιστικού Κώδικος και η παραπομπή στον επόπτη εισαγγελέα των φυλακών βάσει του άρθρου 572 του Κώδικος Ποινικής Δικονομίας

ΕΥΘΥΜΙΑ ΠΑΠΑΜΑΥΡΟΥ

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ (Α.Μ. 106)

ΑΙΟΛΟΥ 102 – 105 64 ΑΘΗΝΑ

T. 6972330099 – 210 3390274

e.papamavrou@hotmail.com

θεωρήθησαν υπό του Δικαστηρίου λυσιτελή ένδικα μέσα επιτρέποντα στον προσφεύγοντα να καταγγείλει τις συνθήκες κρατήσεώς του. Αναφέρεται, συναφώς ειδικότερα, στην απόφαση *Vaden κατά Ελλάδος* (αρ. 35115/03, §§ 30-31, 29^η Μαρτίου 2007).

80.- Το Δικαστήριο υπομιμνήσκει ότι το άρθρο 13 της Συμβάσεως απαιτεί ένδικα μέσα εντός του εσωτερικού δικαίου μόνον εν σχέσει προς καταγγελίες δυνάμενες να θεωρηθούν « υπερασπίσιμες » συμφώνως προς την Σύμβαση (βλ. μεταξύ άλλων, *Boyle και Rice κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, 27^η Απριλίου 1988, § 52, Σειρά Α αρ. 131). Ως εκ τούτου, η αιτίαση της παραβιάσεως του άρθρου 3 εκρίθη απαράδεκτος λόγω μη τηρήσεως της εξαμήνου προθεσμίας, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 35 §§ 1 και 4 της Συμβάσεως όσον αφορά τις φυλακές Κορυδαλλού (παράγραφοι 37 - 43 ανωτέρω) και λόγω προδήλου ελλείψεως βασιμότητας, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 35 §§ 3 α) και 4 της Συμβάσεως, όσον αφορά τις φυλακές Γρεβενών (παράγραφοι 48 - 59 ανωτέρω). Συνεπώς, ουδεμία διαπιστώθηκε παραβίαση του άρθρου 3 και, κατά συνέπεια, δεν δύναται να θεωρηθεί ότι ο προσφεύγων υπέβαλε βάσιμο καταγγελία.

81.- Συνεπώς, η αιτίαση η αφορώσα το άρθρο 13 εν συνδυασμώ προς το άρθρο 3 είναι απορριπτέα ως προδήλως αβάσιμος κατ' εφαρμογήν του άρθρου 35 §§ 3 α) και 4 της Συμβάσεως (*Gökçe και Demirel κατά Τουρκίας*, αρ. 51839/99, §§ 69 - 70, 22^α Ιουνίου 2006).

Β. Επί της εικαζομένης παραβιάσεως του άρθρου 13 εν συνδυασμώ προς το άρθρο 8

1.- Επί του παραδεκτού

82.- Διαπιστώνοντας ότι η εν λόγω αιτίαση δεν είναι προδήλως αβάσιμος ή απαράδεκτος για λόγους άλλους ως αναφέρονται στο άρθρο 35 της Συμβάσεως, το Δικαστήριο κηρύσσει αυτήν παραδεκτή.

2.-Επί της ουσίας

83.- Ο προσφεύγων δηλώνει, αφ' ενός, ότι ουδέν ένδικο μέσον διέθετε για να προσβάλει την απόρριψη των αιτημάτων του περί εκτάκτου αδείας για οικογενειακούς λόγους και αφ' ετέρου, ότι το νομικό πλαίσιο το οποίο ορίζει ως μέγιστη διάρκεια εκτάκτων αδειών τις εικοσιτέσσερις ώρες ουδεμία του παρείχε πιθανότητα επιτυχίας. Εκτιμά ότι, λόγω του επείγοντος του χαρακτήρος των δύο αιτημάτων του, η αντιμετώπιση της καταστάσεως απαιτούσε ταχεία διαδικασία. Προσθέτει ότι ελλείψει καταλλήλων μέσων προς μετριασμό των συνεπειών της επεμβάσεως, προέβη σε απεργία πείνας ώστε να επιτύχει τον σεβασμό των δικαιωμάτων τα οποία θεωρούσε πως διασφαλίζονται από το άρθρο 8 της Συμβάσεως. Εξηγεί ότι, για τους αυτούς λόγους υπέβαλε αίτηση λήψεως προσωρινών μέτρων βάσει του άρθρου 39 του Κανονισμού του Δικαστηρίου.

84.- Η Κυβέρνηση αναφέρει ότι τα αιτήματα του προσφεύγοντος εξετάσθηκαν από τον εισαγγελέα πρωτοδικών, δικαστικού οργάνου έχοντος όλες τις εγγυήσεις ανεξαρτησίας και αμεροληψίας. Αναγνωρίζει ότι ο Σωφρονιστικός Κώδικας δεν προέβλεπε ένδικο μέσον κατά της αρνήσεως του εισαγγελέως, αλλ' υποστηρίζει ότι η Σύμβαση δεν επιβάλλει την ύπαρξη δευτέρου βαθμού δικαιοδοσίας. Διακηρύσσει ότι οι κρατούμενοι ουχ ήττον δικαιούνται να απευθύνονται γραπτώς σε κάθε δημοσία αρχή, να αιτούνται δικαστική προστασία, να προσφεύγουν εγγράφως στο συμβούλιο των φυλακών σε περίπτωση παρανόμων πράξεων για τις οποίες ουδεμία προβλέπεται δικαστική προσφυγή και να απευθύνονται στο δικαστικό συμβούλιο του τόπου εκτίσεως της ποινής εντός δεκαπενθημέρου από της κοινοποιήσεως της απορριπτικής αποφάσεως. Προσθέτει ότι οι κρατούμενοι έχουν, ωσαύτως, το δικαίωμα να απευθύνονται σε διεθνείς οργανισμούς, να αιτούνται την παροχή νομικής αρωγής και το δικαίωμα ακροάσεως από τον επόπτη εισαγγελέα των φυλακών.

85.- Το Δικαστήριο υπομιμνήσκει ότι το άρθρο 13 της Συμβάσεως εγγυάται την ύπαρξη εντός του εσωτερικού δικαίου ενδίκου μέσου επιτρέποντος την κατίσχυση των δικαιωμάτων και ελευθεριών της Συμβάσεως, όπως κατοχυρώνονται σ' αυτήν. Ως εκ τούτου, η διάταξη αυτή έχει ως επακόλουθο την απαίτηση υπάρξεως εσωτερικού ενδίκου μέσου επιτρέποντος την εξέταση του περιεχομένου « υπερασπίσιμης αιτίας » βάσει της Συμβάσεως και την παροχή της προσηκούσης αποκαταστάσεως (βλ. δίκη *παραδείγματος*, την απόφαση *Kudla κατά Πολωνίας* [GC], αρ. 30210/96, § 157, ΕΔΔΑ 2000-XI). Το εύρος της υποχρεώσεως επί των συμβαλλομένων κρατών υπό του Άρθρου 13 ποικίλει αναλόγως της φύσεως της καταγγελίας του προσφεύγοντος. Εν τούτοις, το απαιτούμενο από το άρθρο 13 ένδικο μέσον δέον όπως είναι « λυσιτελές » εν τοις πράγμασι και εν τῷ δικαίῳ (βλ., δίκη *παραδείγματος*, την απόφαση *Ilhan κατά Τουρκίας* [GC], αρ. 22277/93, § 97, ΕΔΔΑ 2000-VII).

86.- Η « λυσιτέλεια » « ενδίκου μέσου » κατά την έννοια του άρθρου 13 δεν συναρτάται με την βεβαιότητα ευνοϊκού για τον προσφεύγοντα αποτελέσματος. Ομοίως, η « αρχή » περί της οποίας ο λόγος στην ειρημένη διάταξη δεν είναι απαραίτητος δικαστικός θεσμός, αλλ' αντιθέτως, οι εξουσίες της και οι εγγυήσεις τις οποίες παρέχει λαμβάνονται υπ' όψιν προκειμένου να αξιολογηθεί το λυσιτελές του ενδίκου μέσου το οποίο ασκείται ενώπιόν της. Προς τούτοις, το σύνολο των διαθεσίμων υπό του εσωτερικού δικαίου ενδίκων μέσων ενδεχομένως πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 13 ακόμη και αν ουδέν εξ αυτών ανταποκρίνεται εξ ολοκλήρου μεμονωμένως εις τούτο (βλ., μεταξύ πλειόνων ετέρων, τις αποφάσεις *Silver κ.ά. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, 25^η Μαρτίου 1983, § 113, σειρά Α αρ. 61, και *Chahal κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, 15^η Νοεμβρίου 1996, § 145, *Recueil des arrêts et décisions* 1996 - V).

87.- Εναπόκειται στο Δικαστήριο να καθορίσει κατά πόσον ο

προσφεύγων διέθετε, εντός της Ελληνικής νομοθεσίας τα μέσα προσφυγής κατά των επιμάχων απορρίψεων εξόδου του και κατά πόσον τα μέσα αυτά ήσαν « λυσιτελή » υπό την έννοια ότι θα ηδύναντο να αποτρέψουν την επέλευση ή την συνέχιση της εικαζομένης παραβίασεως ή να παράσχουν στο θιγόμενο μέρος προσήκουσα αποκατάσταση για το σύνολο των ήδη επισυμβασών παραβιάσεων.

88.- Τα Δικαστήρια παρατηρεί ότι ο προσφεύγων δεν ηδυνήθη να υποβάλει τα αιτήματά του ειμή διά της χρήσεως εντύπου το οποίο επέβαλε συνοπτική περιγραφή της αιτιολογίας των αιτημάτων του. Όπως παραδέχθηκε η Κυβέρνηση στις παρατηρήσεις της, ο Σωφρονιστικός Κώδικας ουδέν ένδικο μέσον προέβλεπε κατά της απορρίψεως τοιαύτων αιτημάτων. Ως εκ τούτου, οι προβλεπόμενες υπό του άρθρου 57 του Σωφρονιστικού Κώδικος άδειες εξόδου εξηρτώντο από την απόφαση του αρμοδίου εισαγγελέως και δεν υπέκειντο σε αναθεώρηση.

89.- Το Δικαστήριο σημειώνει, επίσης, ότι όσον αφορά το δικαίωμα του απευθύνεσθαι εγγράφως προς πάσα δημοσία αρχή, του αιτείσθαι δικαστική προστασία, του προσφεύγειν σε διεθνείς οργανισμούς και του αιτείσθαι νομική αρωγή, οι δυνατότητες αυτές περιγράφονται γενικοτρόπως και δεν φαίνονται συναφείς προς την υπό κρίση υπόθεση. Ως προς το δικαίωμα προσφυγής στο συμβούλιο των φυλακών, της αναφοράς προς το αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο και της ακροάσεως από τον επόπτη εισαγγελέα των φυλακών, η Κυβέρνηση ουδέν παράδειγμα ανέφερε και ουδεμία σχετική απόφαση προσεκόμισε. Δεν απέδειξε ότι αυτοί οι πόροι παρέσχον στον προσφεύγοντα ευλόγους πιθανότητες επιτυχίας.

90.- Οι προεκτεθείσες εκτιμήσεις είναι επαρκείς ώστε να επιτρέψουν στο Δικαστήριο να αχθεί στο συμπέρασμα ότι στην υπό κρίσιν υπόθεση υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13 της Συμβάσεως εν συνδυασμώ προς το άρθρο 8 επί τω λόγω της ελλείψεως εντός του εσωτερικού δικαίου ενδίκου μέσου το οποίο θα επέτρεπε στον

προσφεύγοντα να προσβάλει τις επίμαχες απορρίψεις των αιτημάτων εξόδου του (βλ., *mutatis mutandis*, *Moisejevs κατά Λεττονίας*, αρ. 64846/01, 15^η Ιουνίου 2006, §§ 161 - 162, και *Schemkamper*, προμνημονευθείσα, § 43 - 44) και να ελέγξει τις αποφάσεις υπό το φώς του άρθρου 8 της Συμβάσεως. Η εξέταση των αιτημάτων του προσφεύγοντος υπό του εισαγγελέως πρωτοδικών άνευ της δυνατότητας επανεξετάσεως της απορρίψεως των αιτημάτων δεν δύναται να θεωρηθεί επαρκής υπ' αυτή την έννοια.

91.- Συνεπώς, υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 13 εν συνδυασμώ προς το άρθρο 8 της Συμβάσεως.

IV. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

92.- Συμφώνως προς το άρθρο 41 της Συμβάσεως :

« Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της, και αν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους δεν επιτρέπει παρά μόνο ατελή εξάλειψη των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εφόσον είναι αναγκαίο, στον παθόντα δίκαιη ικανοποίηση. »

A. Ζημία

93.- Ο προσφεύγων αξιώνει το ποσόν των 18.000 Ευρώ ως ηθική βλάβη την οποία εκτιμά ότι υπέστη λόγω παραβιάσεως του άρθρου 8 της Συμβάσεως και το ποσόν των 4 000 Ευρώ για την βλάβη την οποία θεωρεί ότι υπέστη λόγω παραβιάσεως του άρθρου 13 εν συνδυασμώ προς το άρθρο 8 της Συμβάσεως. Διεκδικεί, επίσης, 35.000 Ευρώ για την εικαζομένη παραβίαση του άρθρου 3 και 4.000 Ευρώ για εκείνη του άρθρου 13 εν συνδυασμώ προς το άρθρο 3 της Συμβάσεως.

94.- Η Κυβέρνηση αντιτίθεται σε αυτές τις απαιτήσεις.

Υποστηρίζει ότι τα ποσά δεν δικαιολογούνται ούτε διά συγκεκριμένων επιχειρημάτων ούτε διά μνείας των συγκεκριμένων συνεπειών οι οποίες υποτίθεται ότι προξένησαν στον προσφεύγοντα τοιαύτης βαρύτητος βλάβη. Θεωρεί ότι το γεγονός πως ο προσφεύγων εργάσθηκε επί μακρόν χρονικό διάστημα δέον όπως ληφθεί επίσης υπ' όψιν για τον υπολογισμό της δικαίας ικανοποίησης. Στην περίπτωση, κατά την οποία το Δικαστήριο ήθελε, παρά ταύτα, αχθεί στο συμπέρασμα περί παραβίασεως της Συμβάσεως, προσθέτει ότι τα αξιούμενα ποσά είναι υπερβολικά και ότι η διαπίστωση της παραβίασεως δέον όπως θεωρηθεί ότι συνιστά επαρκώς δικαία ικανοποίηση ως προς την ηθική βλάβη.

95.- Το Δικαστήριο υπομινύσκει ότι ήχθη στο συμπέρασμα της παραβίασεως του άρθρου 8 και του άρθρου 13 εν συνδυασμώ προς το άρθρο 8 της Συμβάσεως. Λαμβάνοντας υπ' όψιν το σύνολο των στοιχείων τα οποία διαθέτει και αποφαινόμενο κατά δικαία κρίση, ως βούλεται το άρθρο 41 της συμβάσεως, θεωρεί ότι συντρέχει λόγος να επιδικασθεί στον προσφεύγοντα το ποσόν των 4.000 Ευρώ λόγω ηθικής βλάβης.

Β. Έξοδα και δικαστικές δαπάνες

96.- Ο προσφεύγων διεκδικεί, επί πλέον, 6.400 Ευρώ για την κάλυψη της αμοιβής της εκπροσώπου του. Εξηγεί ότι το ποσόν αυτό αντιστοιχεί σε αμοιβή 62 ωρών εργασίας με ωριαία αμοιβή 80 ευρώ (4 960 Ευρώ), πλέον φόρο προστιθεμένης αξίας (1.190 Ευρώ). Βεβαιώνει ότι η απαίτηση αυτή βασίζεται επί συμφωνίας καταρτισθείσης μεταξύ αυτού και της εκπροσώπου του και προσθέτει ότι η προαναφερθείσα ωριαία αμοιβή είναι η ενδεικτικώς εμφανιζόμενη στο παράρτημα 1 του Κώδικος Δικηγόρων και η συνήθως εφαρμοζόμενη ελαχίστη ωριαία αμοιβή δικηγόρων. Προσθέτει, επίσης, το ποσόν των 250 Ευρώ, το οποίο λέγει ότι κατέβαλε σε έτερο δικηγόρο για παροχή υπηρεσιών νομικής ερεύνης. Ζητά, επιπροσθέτως, να κατατεθούν τα αναλογούντα σε φόρους ποσά απ' ευθείας στον λογαριασμό της εκπροσώπου του.

97.- Η Κυβέρνηση αντεπιχειρηματολογεί ότι ο προσφεύγων

αξιώνει αυτά τα ποσά κατ' αφηρημένο και αυθαίρετο τρόπο. Θεωρεί ότι ο προσφεύγων ουδέν επίσημο έγγραφο προσεκόμισε το οποίο αποδεικνύει ότι όντως κατέβαλε τις ειρημένες αμοιβές στην εκπρόσωπό του ή ότι επέτρεψε τον ακριβή υπολογισμό τους. Διαβεβαιώνει, επίσης, ότι η ωριαία αμοιβή των 80 Ευρώ είναι, δυνάμει του άρθρου 58 § 3 του Κώδικος Δικηγόρων, η νόμιμη αμοιβή του εκπροσώπου ελλείψει γραπτής συμφωνίας και ότι δεν υφίστανται ελάχιστες αμοιβές, αλλά ότι τα μέρη είναι ελεύθερα να συμφωνήσουν σε κατώτερη αμοιβή. Εκτιμά, εν πάση περιπτώσει, ότι τα ζητούμενα ποσά είναι υπερβολικά και καλεί το Δικαστήριο να μην επιδικάσει ποσόν υπερβαίνον τα 500 Ευρώ.

98.- Το Δικαστήριο υπομινύσκει ότι η επιδίκαση εξόδων και δικαστικών δαπανών δυνάμει του άρθρου 41 της Συμβάσεως τελεί υπό την προϋπόθεση της διαπιστώσεως της πραγματικότητας, της αναγκαιότητας και, επί πλέον, του ευλόγου χαρακτήρος ως προς το ύψος τους (βλ. *Merabishvili κατά Γεωργίας* [GC], αρ. 72508/13, §§ 370 - 371, 28^η Νοεμβρίου 2017). Ο προσφεύγων πρέπει να τα έχει καταβάλει ή να έχει υποχρεωθεί στην καταβολή τους βάσει νομικής ή συμβατικής υποχρεώσεως και να έχει υποχρεωθεί στην πρόσληψη προκειμένου να αποτρέψει ή να αποκαταστήσει την παραβίαση. Το Δικαστήριο απαιτεί παραστατικά αμοιβών και λεπτομερή τιμολόγια. Αυτά δέον όπως είναι επαρκώς ακριβή ώστε να επιτρέπουν εις αυτό να προσδιορίσει μέχρι ποίου βαθμού πληρούνται οι προαναφερθείσες προϋποθέσεις (βλ., δίκην παραδείγματος, *Maktouf και Damjanović κατά Βοσνίας - Ερζεγοβίνης* [GC], αρ. 2312/08 και 34179/08, § 94, ΕΔΔΑ 2013). Εν προκειμένω, επισημαίνει ότι ο προσφεύγων ουδέν τιμολόγιο προσεκόμισε προς επιβεβαίωση των εξόδων και δαπανών των οποίων την επιστροφή αιτείται κατά την ενώπιόν του διαδικασία και ουδέν έγγραφο προς πιστοποίηση οιασδήποτε συμφωνίας με την εκπρόσωπό του. Κρίνει, επομένως, σκόπιμη την απόρριψη των απαιτήσεων του προσφεύγοντος ως προς τούτο (βλ., σχετικώς, *Δικαίου κ.α. κατά Ελλάδος*, αρ. 77457/13, §

91, 16^η Ιουλίου 2020, και *Κουρέας κ.α. κατά Ελλάδος*, αρ. 30030/15, § 106, 18^η Ιανουαρίου 2018).

**ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ
ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΟΜΟΦΩΝΩΣ**

1. *Κηρύσσει* τις ερειδόμενες επί του άρθρου 8 και επί του άρθρου 13 εν συνδυασμῷ προς το άρθρο 8 αιτιάσεις παραδεκτές και απορρίπτει την προσφυγή κατά τα λοιπά ·
2. *Ορίζει* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 8 της Συμβάσεως ·
3. *Ορίζει ότι* υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13 εν συνδυασμῷ προς το άρθρο 8 της Συμβάσεως
4. *Ορίζει*
 - (α) ότι το εναγόμενο κράτος θα καταβάλει στον προσφεύγοντα, εντός τριών μηνών από της ημερομηνίας κατά την οποία η απόφαση καθίσταται οριστική κατά το άρθρο 44 § 2 της Συμβάσεως, 4.000 Ευρώ (τέσσερις χιλιάδες ευρώ), πλέον οποιουδήποτε ποσού ήθελε οφείλεται ως φόρος, για ηθική ζημία
 - (β) Ότι από την λήξη της εν λόγω προθεσμίας και μέχρι την καταβολή, το ποσό αυτό θα αυξηθεί με απλό επιτόκιο ίσο με το οριακό επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, που εφαρμόζεται κατά την περίοδο αυτή, αυξημένο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες ·
5. *Απορρίπτει* το αίτημα δικαίας ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συνετάγη στην γαλλική γλώσσα, ακολούθως γραπτώς την 13^η Δεκεμβρίου 2022, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του Κανονισμού.

Υπογραφές

Milan Blaško
Γραμματέας

Pere Pastor Vilanova
Πρόεδρος

Συνολικός αριθμός σελίδων μεταφρασθέντος κειμένου : 24

Συνολικός αριθμός σελίδων μετάφρασης : 42

Επίσημη μετάφραση ως προς την πιστή και ακριβή απόδοση του περιεχομένου χωρίς μεταβολές, από την Γαλλική στην Ελληνική γλώσσα.

(Νόμος 4781/2021, Άρθρο 147 - ΦΕΚ 4561/28.02.2021)

Αθήνα, 17.04.2023,

Ευθυμία Παπαμαύρου (ΑΜ 106)

Πιστοποιημένη Μεταφράστρια Υπ.Εξ

(ΥΑ Π23ΜΕΤ - 34908/19.07.2021, ΦΕΚ Β' 3149)